

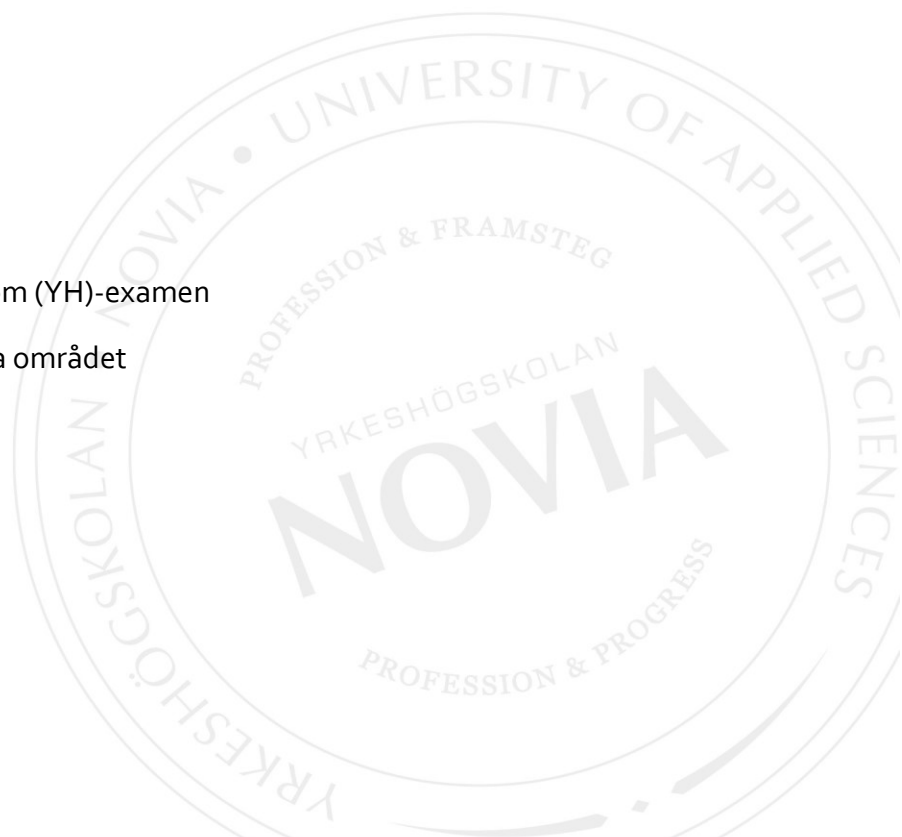
Mobbningsförebyggande och mobbningsingripande arbete på daghem

Emma Jäntti

Examensarbete för socionom (YH)-examen

Utbildningen för det sociala området

Vasa 2021

EXAMENSARBETE

Författare: Emma Jäntti

Utbildning och ort: Det sociala området, Vasa

Inriktning: Småbarnspedagogik och metodik

Handledare: Johanna Sigfrids och Ralf Lillbacka

Titel: Mobbningsförebyggande och mobbningsingripande arbete på daghem

---

Datum 21.8.2021   Sidantal 45   Bilagor 1

Abstrakt

I detta examensarbete har huvudpunkten handlat om mobbningen och det mobbningsförebyggande arbete på daghem. Syfte med detta arbete var att ta reda på ifall mobbning förekommer, hur man kan förebygga det och hur man kan ingripa om det redan förekommer på daghem. Syftet med arbetet var också att undersöka om mobbningen påverkats av att det dagliga livet och vardagssituationerna ändrat på grund av Covid-19.

Intervjun har bestått av sex personer som jobbar inom daghem med titeln barnskötare eller barntädgårdslärare. Intervjupersonerna har kommit från två olika kommuner och jag har tagit reda på hur just de har gjort och vad som har visats fungera för att förebygga mobbningen. Från denna undersökning framkommer hur man som pedagog kan förebygga och ingripa i mobbningen och varför det är viktigt med ett sådant arbete.

Resultaten av undersökningen är att förändringarna i samhället på grund av Covid-19 inte har påverkat mobbningen nämnvärt. Mobbningen har minskat på något daghem eftersom man fått en bättre sammanhållning i gruppen under Covid-19. Stressen och pressen över saker har också minskat då barnen inte får utöva sina fritidsaktiviteter och är begränsad att röra sig till olika ställen. Det är viktigt att pedagogerna börjar med det förebyggande arbetet i ett tidigt skede, redan från början av höstterminen. Pedagogerna kan använda sig av det förebyggande arbete i allt de gör med barnen och i all aktivitet på daghemmet.

Denna undersökning har visat att då pedagoger ingriper är det viktigt att de gör det genast då det finns misstankar om mobbning, detta för att förhindra att mobbningen hinner urarta sig, eskalera och även för att bevisa att mobbning inte är acceptabel.

Språk: svenska

Nyckelord: mobbningsförebyggande arbete, ingripande åtgärder vid mobbning, småbarnspedagogik, barn under skolåldern, Covid-19

BACHELOR'S THESIS

Author: Emma Jääntti

Degree Programme: Social Welfare, Vasa

Specialisation: Early Childhood Education and methodology

Supervisors: Johanna Sigfrids, Ralf Lillbacka

Title: Bullying prevention and bullying intervening work at kindergarten

---

Date 21.8.2021   Number of pages   45   Appendices 1

Abstract

In this Bachelor's thesis the main theme has centred on bullying and bullying preventive work in kindergartens. The purpose of this study was to investigate if bullying occurs in kindergarten, how the pedagogues could prevent it and how to intervene if it already is happening. The purpose of this study was also to find out if bullying has been affected when daily life and day to day situations has changed due to Covid-19.

The interview has consisted of six people that works in kindergarten, with the title nursery worker or kindergarten teacher. The interviewees came from two different municipalities and I have found out which measures they have taken and what has proven to be efficient in preventing bullying. The study presents advice on how pedagogues can prevent and intervene against bullying and why such work is important.

According to the results there has not been a significant increase or decrease in bullying due to the special social circumstances caused by Covid-19. In some few kindergartens bullying has decreased because the children have developed a better sense of community during Covid-19. The stress and the social pressure caused by activities has decreased because people are not allowed to practise leisure activities and they are restricted in where they can go.

It is important that the pedagogues initiate preventive work in an early stage, already from the start of the autumn semester. The pedagogues can use preventive work in everything they do with the children and in all activities at the kindergarten. This investigation has shown that when the pedagogues intervene it is very important to do it directly if bullying is suspected. This is to prevent bullying from escalating, getting out of control and to demonstrate that bullying is not acceptable.

Language: Swedish

Key words: bullying prevention work, Intervention measures against bullying, early childhood education, children under school age, Covid-19

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Syfte och problemprecisering	2
3	Barns relationsutveckling.....	3
3.1	Utvecklingen av empati.....	4
3.2	Om utveckling enligt objektrelationsteorin.....	5
4	Vad är mobbning?	6
4.1	Tysta mobbningen	7
4.2	Verbala mobbningen.....	7
4.3	Fysiska mobbningen	8
5	Konflikter	8
5.1	Orsaker till konflikt och konflikthantering.....	9
5.2	Pedagogens roll i en konflikt.....	10
6	Tidigare forskning om mobbning	10
7	Vad säger lagen	12
7.1	Grunderna för planen för småbarnspedagogik	12
7.2	Konventioner	13
7.3	Handlingsplaner.....	13
8	Vem blir en mobbare?	14
8.1	Medlöpare	15
8.2	Mobboffer.....	16
9	Mobbning på daghem	17
9.1	Var och när händer mobbning?	18
9.2	Är det mobbning eller ej?	19
10	Pedagogens roll i mobbningen	19
10.1	Att upptäcka och ingripa.....	20
10.2	Uppföljning av mobbningsingripande arbete	22
11	Mobbningsförebyggande arbete.....	22
11.1	Metoder för att förebygga mobbning.....	23
11.2	Utveckling av barns sociala färdigheter.....	24
11.3	Kompisväskan	25
11.4	Stegen, start och kompisböckerna	26
12	Covid-19:s påverkan i daghemmet	27
13	Sammanfattning av den teoretiska diskussionen	30

14	Undersökningen genomförande/metod.....	31
14.1	Val av metod.....	31
14.2	Val av respondenter.....	32
14.3	Datainsamling och sekretess	33
14.4	Analysmetod	33
15	Resultatredovisning.....	34
15.1	Hur ser mobbningen ut på daghemmen egentligen?	34
15.2	Förebyggande och ingripande vid mobbning	38
15.3	Hur har Covid-19 påverkat mobbningen?.....	40
16	Slutdiskussion och kritisk granskning.....	42
	Källor	46

Bilaga 1: Intervjufrågor

1 Inledning

Mobbning förekommer var som helst. Enligt Stolzmann-Frankenhaeuser & Stoor-Grenner, (2015) förekommer mobbning redan på daghemmen och därför behöver man kunskap om hur man ska ingripa om mobbning sker. Framför allt är det viktigt att ta reda på hur man ska jobba förebyggande så att mobbningen inte ens hinner uppstå. Mobbingen kommer troligtvis alltid att finnas kring oss eftersom människor alltid kommer att ha åsikter om varandra.

Forskare har kommit fram till att man borde börja förebygga mobbning redan i daghemmen. Det har också visat sig att på ställen där man ingriper och förebygger mobbning genom att barnens sociala färdigheter tränas, har mobbningen minskat. Man kan minska mobbning genom att man har ett konsekvent och långsiktigt arbete där man inte bara ingriper utan också förebygger mobbningen. (Kirves & Stoor-Grenner, 2010, s. 1) Jag vill undersöka hur man kan förebygga mobbning redan inom småbarnspedagogiken för att möjligtvis minska på mobbningen när barnen blir äldre och att mobbningen inte har en chans att förvärras när barnet kommer upp i skolåldern.

Mobbningen påverkar barnens utveckling och uppväxt och man ska försöka förebygga mobbningen så tidigt som möjligt eftersom mobbningen har visat sig ge långtgående och allvarliga följder. Det är inte bara den mobbade och mobbaren som påverkas av mobbningen utan alla andra barn i barngruppen påverkas också eftersom miljön blir otrygg. Barnens fysiska och psykiska välbefinnande äventyras om man inte ingriper i mobbningen. De personer som har mobbat som barn har visat sig ha större benägenhet att begå brott senare i livet och de barn som har varit utsatta för mobbning lider oftare av ångest och depression. (Kirves & Stoor-Grenner, 2010, s. 1)

Barn är väldigt öppna individer som oftast säger som de tycker, det därför skäl att veta att allt de säger inte behöver vara mobbning och att barnet inte behöver mena någonting dumt. Pedagogens roll i ett sådant scenario är viktig för att kunna stöda och leda barnet i vad som är rätt och vad som är fel. Jag kommer använda mig av termerna mobbare, för den som gör den elaka handlingen och mobboffer för den som blir utsatt för den elaka handlingen. Jag kommer också använda mig av benämningen pedagoger och med det menar jag all den personal som arbetar i barngrupp på daghem oavsett vad de har för yrkesbenämning, det vill säga

barntädgårdslärare, barnskötare och assistenter. Barntädgårdsläraren har ett ansvar för lärandet och för kvaliteten för arbetet man gör. Samtidigt har all personal som arbetar med barnen ett pedagogiskt uppdrag och hur alla i personalen bemöter barnen är viktig och det är det som präglar lärmiljöerna för barnen. Jag väljer att sammanfatta personalen till ”pedagoger” eftersom alla har ett pedagogiskt ansvar, inte bara barntädgårdslärarna.

Målet med detta arbete är att undersöka vilka metoder det finns för att stoppa, ingripa och förebygga mobbning på daghem.

2 Syfte och problemprecisering

Syftet med detta examensarbete är att ta reda på hur man kan förebygga mobbning redan på daghemmen och hur man kan ingripa om det redan förekommer. Det finns troligtvis många olika handlingsplaner man kan använda sig av både för att förebygga mobbning och för att ingripa i mobbning. Använder man dessa handlingsplaner på daghem? Eller kanske de inte fungerar på små barn, har de gjort upp egna planer för hur de ska arbeta? Om det sker mobbning på ett daghem och man ingriper i den för att få bort mobbningen, hur gör man sen? Jag kommer att försöka ta reda på hur och om mobbningen bland barn på daghemmen har blivit påverkad av alla förändringar och restriktioner som uppkommit på grund av COVID-19.

Mina frågeställningar för detta arbete är:

Vad har pedagogerna för roll i ett förebyggande arbete?

Har daghem handlingsplaner för mobbning och används de?

Hur följer man upp om mobbningen kvarstår?

Har förändringar på grund av Covid-19 påverkat mobbningen?

Jag kommer inte att fördjupa mig på föräldrarnas roll i detta examensarbete och inte heller hur mycket daghemmet påverkar barnet i relation till hemmet. Jag antar att föräldrarna har en mycket viktig roll i det förebyggande arbetet och även i det ingripande arbetet. Jag tar inte upp dessa i detta arbete eftersom det skulle krävas en betydligt mer omfattande undersökning.

Jag kommer att fokusera på daghem i Österbotten och på daghemsbarn i åldrarna 0–5 år. Jag har valt Österbotten eftersom jag inte har möjlighet att forska på en bredare skala. Jag valde

Österbotten eftersom jag tror att det ger en bra representation av hur det är i Finland. Jag har valt att undersöka barn i åldrarna 0–5 år eftersom jag vill veta om det är någon skillnad på mobbningen bland barn i olika åldrar. Jag anser att man kan ha med alla yrkesgrupper som jobbar i en barngrupp, det vill säga barnskötare, assistenter och barnträdgårdslärare, eftersom alla dessa kommer i kontakt med barnen och kommer därför också i kontakt med mobbningen.

3 Barns relationsutveckling

Redan i mycket tidig ålder börjar barn ha ett intresse för att samspela med andra barn. Det har visat sig att då barn är tre månader gamla fäster de blicken längre på andra barn än på vuxna. Dock sker konkreta samspel först i slutet på det första levnadsåret genom leenden och vokalisering. Man ser lätt förbi barnets initiativ till samspel under barnets första och andra levnadsår. Intresset för andra lika gamla barn blir tydligare under ett barns andra levnadsår. Det har också visat sig att små barn har ett större intresse för andra barn än för vuxna. Man kan säga att i daghemsåldern förekommer det nya metoder för att skapa nya relationer för barnen. Relationerna till andra jämnåriga barn blir en stor betydelse. Då barnet är ett år uppför barnet sig olika med olika barn. Barnens samspel ökar i två årsåldern och när barnen är fyra börjar de ha bra vänskapsrelationer och preferenser. (Von Tetzchner, 2005, ss. 515-518)

I daghemsåldern kan ett barn både koppla känslor till situationer samt namnge känslouttryck på fotografier. Ett barn i denna ålder känner också lättare igen rösten vrede än andra känslor. Ett litet barn (det första levnadsåret) har svårt att känna igen negativa känslors ansiktsuttryck, så som sorg och rädsla och de har lättare att känna igen glädje. (Von Tetzchner, 2005, ss. 394-395)

Det är flera orsaker som har betydelse för om ett barn blir accepterat av andra barn eller inte. Egenskaper så som förmåga till självreglering och temperament har en betydelse för hur barnen anpassar sig till andra barn. Om ett barn är aggressivt och impulsivt har det visat sig att risken att barnet blir avvisat av jämnåriga barn är större. I en undersökning gjord på barn mellan 5–10 år framkom det att både graden av acceptans från jämnåriga och kvaliteten på vänskap med andra barn hade samband med barnets emotionalitet och socialitet. Barnens sociala relationer kommer aldrig till av en slump. Genom tidigare samspel utvecklar barnen förväntningar, strategier och sitt sätt att vara på. (Von Tetzchner, 2005, ss. 523-525)

Med emotionshantering menas att man vet när man inte ska och när man ska visa äkta känslor och när man ska undertrycka, modifiera eller öka dem med hänsyn till den sociala situationen som man är i. Man kan börja reglera sina känslor på ett medvetet sätt i 6-årsålder och det är i denna ålder som många börjar förvänta sig att barnet ska uppföra sig enligt normer och regler. Åtkomsten av ens eget språkförråd gör det lättare för barnet att kunna uttrycka sina känslor samt förstå och kontrollera dem. De barn som är jämnåriga har en viktig roll gällande informationskälla för att ett barn ska kunna lära sig hur och när det är bäst att man uttrycker sina känslor. Skillnader i hur barnet uttrycker sina känslor på kan göra att de jämnåriga barnen bemöter barnet på olika sätt. (Von Tetzchner, 2005, ss. 409-410)

3.1 Utvecklingen av empati

Med empati menas att man kan uppleva en annan människas känslor. Det finns fyra faser när det gäller att utveckla empati. Under barnets första levnadsår påverkas det lilla barnet som att något som händer med ett annat barn händer med barnet själv. Det lilla barnet avspeglar sina emotionella uttryck i hur den uppfattar sin egen situation och inte hur barnet tror att det andra barnet har det. (Von Tetzchner, 2005, s. 392)

Redan under det andra levnadsåret börjar barnet vara uppmärksam på att det inte är barnet själv som är olycklig utan det är någon annan som är det, barnet tror dock att den andra personens känslor är samma som barnet själv har. Barnet i den här ålder försöker trösta andra genom att till exempel ge en leksak åt personen som gråter. Då de ska trösta utgår de ifrån sig själv, till exempel ger barnet en leksak som barnet själv tycker om och inte vad barnet tror de andra barnet tycker om. (Von Tetzchner, 2005, s. 392)

Under barnets tredje stadie som är i 2–3 årsåldern börjar barnet förstå att det som barnet själv känner behöver andra inte känna och nu reagerar barnet inte lika egocentriskt på andra personers emotionella uttryck. Då barnet är i tre årsålder och ska trösta någon annan anpassar barnet tröstningen mera till den som faktiskt blir tröstad, men detta sker inte i fall där barnet själv har orsakat den andra personens gråt, exempel på detta är att barnet inte hämtar vilken vuxen som helst utan mamman till personer som är ledsen. Barnets fjärde stadie börjar i skolåldern och då handlar det inte längre om bara förståelsen för andras direkta känslor utan den omfattar även andras allmänna livsbetingelser och erfarenheter. (Von Tetzchner, 2005, s. 392)

3.2 Om utveckling enligt objektrelationsteorin

Som alla vet är det vårdnadshavarnas uppgift att ha ansvaret över och uppfostra barnet. Det är därför som relationerna mellan vårdnadshavarna och barnet är avgörande för utvecklingen hos barnet. Om modern är negativt inställd till sin uppfostringsroll och om hon är kall och tillbakavisande mot barnet, har det enligt bland annat forskaren Ainsworth visats kunna ha samband med att barnet får en utvecklingshämning. För att barnet ska kunna utvecklas bra, behöver mamman visa sin kärlek, vara vänlig och säker i sin kontakt samt röra och se barnet. (Köhler, 1976, ss. 54-55)

Enligt Guntrip har människan ett behov av att ingå i relationer med andra människor. Man ska se varje enskild människa som en unik produkt av alla de nätverk av mänskliga relationer som man ingår i. Utgångspunkten för detta ligger i barnets och mammans tidiga relation. Genom denna teori kan man därför förklara hur det antingen gynnar en stark självkänsla då mamman tillfredsställer barnens grundläggande behov eller så kan det hindra en bra utveckling. Det hör till en människas natur att vilja relatera till andra. (Rosén-Sandahl, 1986, ss. 19-20)

Guntrips fokus ligger på samhörighet och anknytning. Har ett spädbarn meningsfulla relationer bidrar det till att barnet kan hitta sig själv som en egen individ genom att barnet både får uppleva sin egen betydelse för andra människor och genom andra människors betydelse för barnet. Han anser också att det är viktigt att undersöka den känslomässiga dynamiken hos barnet då barnet ”blir en person”, först med mamman, sedan med barnets familj och sist i världen utanför. Genom allt detta anser Guntrip att livet blir värt att leva och meningsfullt då mänskliga relationer blir en del av barnets tillvaro. (Fonagy, 2007, s. 107)

Mahler menar att en människa inte kan utvecklas på egen hand utan man utvecklas genom att man har kontakt med andra människor. Även Mahler anser att den viktigaste personen ett spädbarn kan ha är sin mamma. Mahler anser att ett barn utvecklas från normal autism genom en period som är symbiotisk och sedan genom fyra delfaser av separations- och individuationsprocessen. Den *normalt autistiska* fasen sker då barnet är mellan 0–1 månad och då är barnet i obetydlig grad medveten om omgivningen. Den *symbiotiska perioden* sker från en månad fram till att barnet är fyra-fem månader och då upplever barnet sin egen värld som en enhet av modern och sig själv. (Fonagy, 2007, s. 77)

Sedan börjar separations-individeringsprocessen. Första delfasen kallas *kläckningsfasen* och då börjar barnet att skilja sig från sin mamma och inser att mamma är en annan person. *Övningsfasen* börjar från nio månader till 15–18 månaders ålder och här börjar barnet förflytta sig och utforska världen. *Närmandefasen* är från 15–18 till 24 månaders ålder och i denna fas finns en medvetenhet, separationsångest och ett stort behov av att få vara med mamman. *Konsolidering* börjar under det tredje levnadsåret och då börjar barnet vara en självständig person med en egen identitet och barnet inser att mamma finns även om hon inte syns. (Fonagy, 2007, s. 77) Vi har nu kommit fram till att barnets utveckling påverkas av hur nära relation barnet har med sin mamma. Mahlers teori kan förklara varför vissa barn beter sig på ett visst sätt senare i dennes liv.

4 Vad är mobbning?

En definition på mobbning är när det är en eller flera personer, vid upprepade tillfällen och under en längre tid eller en viss tid gör eller säger obehagliga, kränkande och medvetna handlingar mot en eller flera personer. Mobbning innebär inte att man blir utsatt enstaka gånger även om händelsen kan vara obehaglig. För att det ska vara mobbning ska det i händelserna finnas en viss systematik. De destruktiva, aktiva handlingarna ska vara riktade mot en speciell människa och dessa handlingar mot den människan ska upprepas flera gånger och de ska hända under en viss tidsperiod. (Höistad, 2001, ss. 73-74)

En definition på mobbning där kränkningarna behöver upprepas för att det ska vara mobbning börjar vara föråldrat. Forskning har visat att handlingen inte behöver upprepa sig över en viss tid för att offret ska känna sig traumatiserat. Fast kränkningen sker någon enstaka gång kan det få långtgående konsekvenser för offret. En modernare definition på mobbning som är till för barn på daghemsbarn handlar mera om att det är det individuella barnets upplevelser av de kränkande handlingarna som spelar roll. Definitionen lyder:

”Mobbning av barn i förskolan är handlingar från vuxna och/eller andra barn som kränker barnets upplevelser av att höra till och vara en betydelsefull person i gemenskapen” (Öhman, 2019, s. 75)

Enligt denna definition ska man inte sätta sitt fokus på avsikten hos den som gör den kränkande handlingen utan det som avgör är hur man upplevt att man blivit kränkt av någon annans

handling. Detta betyder då att en kränkning kan både vara oavsiktliga och enstaka. (Öhman, 2019, s. 75)

I en mobbningsituation är det en obalans i maktutövning. Mobboffret har svårt att försvara sig i negativa handlingar riktade mot sig själv. Maktobalansen kan vara att mobbaren är fysiskt större eller starkare än mobboffret, mer skicklig verbalt, äldre eller så kan mobbaren ha flera vänner, en högre ställning i grupp, mobbaren vet offrets svagheter eller mobbaren får stöd av andra gruppmedlemmar. Det behöver inte ens vara sant att det finns obalans i makten utan det kan vara att offret bara upplever det. (Kirves & Stoor-Grenner, 2010, s. 4)

Det finns olika typer av mobbning. Man brukar indela mobbning i tre olika kategorier:

- Tyst mobbning
- Verbal mobbning
- Fysisk mobbning/direkt mobbning

4.1 Tysta mobbningen

Den vanligaste mobbningsstypen och den som brukar vara svårast att upptäcka är den tysta, diskreta mobbningen. Några exempel på hur den tysta mobbningen kan utspela sig är att mobbaren himlar med ögonen, tittar antydande på någon, gör miner, tystnar, suckar, att mobbarna kastar blickar mellan varandra, man svarar inte, man behandlar någon som luft och vänder ryggen till. Denna mobbningsstyp gör ofta väldigt stor skada. Denna typ av mobbning är svår att upptäcka eftersom den lätt utspelar sig bakom pedagogens rygg eller i det fördolda, den kan dock också ske helt öppet. (Höistad, 2001, s. 74)

4.2 Verbala mobbningen

Verbal mobbning är en annan typ av mobbning. Några exempel på verbal mobbning är att mobbaren viskar, snackar skit, trakasserar, härmar, sprider rykten, hotar, retar, fnittrar, hänskrattar, kommenterar allt som den utsatta säger eller gör, ”skämtar” eller anmärker på till exempel kläder eller frisyr. Den verbala mobbningen kan också utspela sig genom att man klottrar på skåp, skickar lappar, eller skickar meddelanden via telefon. (Höistad, 2001, s. 76)

Den sistnämnda hör nog dock inte till daghemsbarn eftersom de knappast har telefoner ännu.

Dock ville jag ta med den eftersom barnen nuförtiden i allt yngre ålder får telefoner vilket betyder att denna punkt kan snart även börja gälla daghemsbarn.

4.3 Fysiska mobbningen

Fysisk mobbning är den sista typen av mobbning och det är även den mobbningstyp som är lättast att upptäcka. Man kan känna igen fysisk mobbning på till exempel blåmärken eller sönderrivna kläder. Denna mobbningstyp är vanligast bland yngre barn och främst bland pojkar. Den fysiska mobbningen kan utspela sig genom att mobbaren ”råkar” buffa till offret själv eller offrets stol, eller att man nyper offret i förbifarten, slår fast dörren framför näsan på offret eller står i vägen. Det kan också handla om att mobbaren tar offrets väska och kastar runt den mellan personer eller att man gömmer saker så att offret inte hittar det. (Höistad, 2001, s. 78)

Man brukar också säga att flickor och pojkar mobbar olika. Hur kan det vara så? Det kan bero på att samhället möter flickornas och pojkarnas aggression på olika sätt. För en pojke är det oftast mera acceptabelt att leva ut sina aggressioner medan flickorna blir tystade på ett annat sätt. Pojkmobbning brukar ofta vara utåtriktad både fysiskt och verbalt. Flickmobbning handlar mera om att man försöker få ut den andra ur gruppen och sätta in en stöt på en svag punkt, flickornas mobbning är oftast mera personlig än vad pojkarnas är. (Höistad, 2001, ss. 85-87; Lagerman & Stenberg, 2003, s. 5)

5 Konflikter

I en barngrupp på daghemmet uppstår det väldigt ofta konflikter mellan barnen. Konflikterna kan handla om vem som ska leka var, vem som får ha vissa saker och vem som får bestämma i leken. Om barnen leker rollekar handlar konflikterna oftast om vem som får ha vilken roll i leken, som exempelvis vem som ska vara barn i leken ”mamma, pappa, barn”. Ett annat tillfälle som konflikter oftast uppstår på är när det är ett barn som har ett dominant beteende och vill ha till exempel en tjänst eller något annat av ett annat barn som struntar i begäran eller helt enkelt vägrar gå med på det. En social konflikt uppstår när grupper eller enskilda individers intressen står i stridighet till varandra. Precis som vuxna använder också barnen sig av olika typer av strategier för att kunna lösa en konflikt. Vissa strategier kan vara mindre lämpliga medan andra kan vara konstruktiva. (Vedeler, 2009, ss. 61-62)

När man hör att det har uppstått en konflikt drar man ganska fort slutsatsen om att det är något negativt, men behöver det alltid vara något negativt att en konflikt har uppstått? En konflikt som uppstår i en kamratgrupp kan faktiskt främja värdefull kognitiv utveckling och lärande, det gäller också social utveckling och lärande. (Vedeler, 2009, s. 61) Det har även visat sig att barn kan lära sig hur man kan ge stöd åt andra barn och de kan lära sig sammanhållning genom konflikter. Genom konflikter får barnen också en möjlighet att kunna uttrycka tankar och åsikter och barnet lär sig hur hen kan ändra på regler. (Johansson & Emilson, 2016)

Man brukar prata om två huvudtyper av konflikter. Den första typen är den inre konflikten hos en individ. Den handlar till exempel om när man måste välja mellan olika behov eller att man måste välja en sak framför en annan sak fast man egentligen skulle vilja ha båda. Den andra typen är sociala konflikter. Man brukar beskriva detta som en kamp om roller, makt, intressekonflikter, sociala värderingar, ideologi eller förfogande över resurser. Öppna konflikter handlar om när det är två barn som slåss om en leksak. Dolda konflikter handlar om att när flera barn leker är det någon som hindrar ett annat barn från att vara med. Konflikter kan uppstå både mellan barn och barn, vuxna och barn, föräldrar och barn eller mellan barn och pedagoger. (Vedeler, 2009, s. 62)

5.1 Orsaker till konflikt och konflikthantering

De flesta av konflikterna på ett daghem är helt odramatiska och väldigt små. De vanligaste konfliktorsakerna hos barn är att konflikten handlar om saker eller ägodelar, om ett område, om brott mot sociala koder eller regler, om oenigheter, om rättigheter eller idéer eller om konflikter i social kontroll. Då man gjort observationer i barngrupper har man kommit fram till att konflikter oftast också kan handla om kombinationer av flera av dessa. (Vedeler, 2009, s. 63)

Den mest centrala aspekten i kamratrelaterad social kompetens är förmågan att kunna lösa de konflikter som oftast oundvikligen uppstår. Vedeler anser att vissa barn har ett naturligt anlag för att lösa konflikter, dessa barn kommer fram till kompromisser genom förhandlingar. Barn måste kunna tolka och uppfatta vad andra barn säger och de måste kunna uttrycka vad de själva vill på ett sådant sätt som accepteras och förstås av andra. En undersökning gjord av Bijttebier och Vertommen har visat att om det finns mobbningsproblematik hos en person har det ett samband med att personen har skapat sig dåliga strategier för att kunna hantera situationer som är sociala. (Vedeler, 2009, ss. 65-70)

Det är mycket viktigt att barnen får lära sig god konflikthantering och konfliktlösningstrategi. Om ett barn saknar de sociala färdigheterna bidrar det till att dessa barn blir mindre populära, blir fortare angripna än hjälpta och de hålls utanför aktiviteter. På grund av bristande sociala färdigheter kommer de ha få sätt att förstå hur de själva påverkar andra. För att ett barn ska kunna lösa en konflikt på ett socialt acceptabelt sätt måste barnet först och främst uppfatta att det har uppstått en konfliktsituation. (Vedeler, 2009, s. 71)

5.2 Pedagogens roll i en konflikt

Den viktigaste uppgiften man har som vuxen i en konflikt är att man är en god förebild för att lösa konflikten. Om man arbetar på ett daghem kan det vara bra att man är medveten om vilka de vanligaste konflikterna som uppstår mellan vuxna och barn är, hur de brukar vara och även hur man ska hantera dessa konflikter. Man kan till exempel diskutera med de andra pedagogerna om man ska ingripa i det enskilda barnets egna konflikter och hur man i sådana fall ska ingripa. Det bästa skulle dock vara om barnet själv skulle kunna lösa sina egna konflikter på ett så naturligt sätt som möjligt. (Vedeler, 2009, ss. 62-63)

En viktig funktion som en vuxen kan ha om en konflikt har uppstått är att försöka klargöra vad bakgrunden är för konflikten och vilka olika intressen det är som har uppstått mot varandra. Det är också viktigt att pedagogen kan stimulera barnet att kunna tydligt formulera sig som i sin tur bidrar till en bra ömsesidig förståelse av hur konflikten kan lösas och vad den handlar om. (Vedeler, 2009, ss. 62-63) Man kan ha barnen att sitta i en ring och be var och en berätta om vad som enligt dem har hänt, hur det kändes och om det finns förslag på lösningar och sedan kan man komma överens om hur man går vidare. (Lagerman & Stenberg, 2003, s. 14)

6 Tidigare forskning om mobbning

Enligt Kirves & Stoor-Grenner (2010) har det visat sig att om man inte ingriper i barnens negativa beteenden är det stor risk att mobbaren fortsätter att mobba även i vuxen ålder. Det har även visat sig att både för den som mobbar och den som blir mobbad kan mobbningen orsaka problem i mänskliga relationer för båda parter. Då man har undersökt fångelser har det framkommit att majoriteten av personerna som fått fängelsestraff har erfarenhet av att antingen vara ett mobboffer eller en mobbare själva. Man löper en stor risk för att bli kriminell om man

varit en mobbare som ung. Enligt Olweus kommer så mycket som 60% av alla som mobbar att ha begått kriminella handlingar som är allvarliga vid 24-års ålder. (Olweus, 1991, s. 26)

Forskaren Odd Lindberg beskriver hur barn som är utsatta för mobbning ofta har känslor av skam. Detta kan vara en grund för att de inte vågar berätta för vuxna om hur utsatta de är. Han menar att barnen tänker att om man berättar åt en annan person om hur utsatt man är, bekräftar man att man har blivit utesluten ur gemenskapen och att man är en person som "inte duger". En känsla av skam kan vara en förklaring till varför många inte berättar om sin utsatthet och dessa personer är mera villiga att känna rädsla för att bli mer utsatta än för att känna en skam. Enligt Lindberg är grunden för att utveckla depression och ångest en känsla av skam över att känna sig värdelös, svag och underlägsen. (Frånberg & Wrethander, 2011, s. 37)

Forskaren Zelma Fors studerar mobbning som kommer från destruktiva maktrelationer. Fors menar att både mobboffret och mobbaren får allvarliga skador av mobbningen. Hon påstår att det är svårt att göra en uppskattning över hur omfattande skadorna är som kommer utav mobbning men hon anser att det är troligt att ens självbild skadas och att det ger konsekvenser till vilken funktionsnivå man når upp till. Fors refererar till tidigare forskning där de visat sig att 90% av unga personer som försökt sig på självmord har en bakgrund av mobbning. (Frånberg & Wrethander, 2011, s. 37)

Det är väldigt viktigt att få bort mobbningen och att förbygga den. Det är inte länge sedan som man diskuterat att mobbning faktiskt kan förekomma före skolåldern och man har funderat om man överhuvudtaget ens kan förebygga den. Man har länge trott att mobbning bland så unga barn som på daghem inte kan uppfylla de kriterier man lagt för mobbning och därför har det inte klassats som riktig mobbning, man har också länge ansett att det hör till barnens umgänge att ha ett visst negativt beteende. Forskning har nu bevisat att det visst förekommer mobbning redan på daghemmen och det är därför viktigt att man i god tid före skolstarten börjar med ett förebyggande arbete mot mobbning för att ha en chans att minska på mobbningen när barnen börjar skolan. (Stolzmann-Frankenhaeuser & Stoor-Grenner, 2015)

Enligt en undersökning av Nordhagen har det framkommit att det förekommer mobbning redan hos barn som är mellan 2–6 år. Här undersöktes barnens och familjernas välfärd och hälsa i de nordiska länderna år 1984 och 1996. Man skickade ut 3000 enkäter slumpvis åt föräldrar som hade barn i åldrarna 2–17 år. Resultatet av detta visade att 15% av dessa föräldrar upplevde att

barnen deras blir mobbade. Även Barán, Järvinen och Svahnström har undersökt detta där de intervjuade barn mellan åldrarna 3–6 år och observerade deras lek där ute. Resultatet av denna undersökning visade att det förekommer liknande mobbning på daghemmen som det gör i skolan och en fortsättning på denna undersökning gjorde Granström och Dönsbergs (1982) där det i deras undersökning framkom att av daghemsbarnen var det 8,8% som var mobboffer och 9,8% var mobbare. (Kirves & Stoor-Grenner, 2010, s. 9)

7 Vad säger lagen

I lagen om småbarnspedagogiken 13.7.2018/540 står det:

”Den småbarnspedagogiska miljön ska vara utvecklande, främja lärande och vara hälsosam och trygg med beaktande av barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Barnen ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Lokalerna och redskapen för verksamheten ska vara sunda, säkra och ändamålsenliga och tillgängligheten ska beaktas. (2 kap. §10)”

Enligt denna paragraf är det viktigt att man skyddar barnet från att bli utsatt för våld eller mobbning. Genom att se till att man har bra lokaler och redskap kan man se till att våld och mobbning inte uppstår eller att det i alla fall inte uppstår lika lätt. Har man opassande redskap kan våld förekomma mycket enkelt.

Enligt Finlands Grundlag 11.6.1999/731 framkommer det att alla människor har rätt till en personlig frihet, ett liv, en trygghet och integritet. Det framkommer också att ingen människa får utsättas för något som är kränkande mot sitt människovärde. Man får inte bli kränkt genom sin personliga integritet och man får inte frånta någons frihet utan att man har en laglig grund. 2kap. 7§. Detta betyder att som pedagog har man som uppgift att se till att inget barn blir kränkt av någon annan och man ska kunna skapa en trygghet för alla barn. Om det skulle förekomma mobbning är det viktigt att man ingriper eftersom barnet annars inte kan få det tryggt. Barnet ska få känna frihet och det betyder att pedagogen behöver vara lyhörd för barnets egna känslor så att barnet själv också får påverka.

7.1 Grunderna för planen för småbarnspedagogik

I grunderna för planen för småbarnspedagogik framkommer det att när man ordnar småbarnspedagogik måste man skydda barnet från mobbning, våld och andra trakasserier med

hjälp av att man förebygger det och att man omedelbart ingriper om det händer. Man ska systematiskt förbättra säkerheten och detta ska man utvärdera regelbundet för att hitta nya sätt och lösningar. Det framkommer också att hela småbarnspedagogiken ska byggas på de mänskliga rättigheterna, respekt för livet samt en hållbar livsstil och människolivets okränkbarhet. Detta betyder att pedagogerna har som uppgift att stöda utvecklingen hos barnet så att de blir humana människor som strävar efter skönhet, godhet, sanning, fred och rättvisa. (Heinonen & Kauppinen, 2018, s. 21)

Man värdesätter bildning inom småbarnspedagogiken eftersom det är viktigt att barnen får en bra bild av hur var och en ser på sig själv, på sin omgivning, på kunskapen och på andra människor samt i viljan och sätten att göra rätt. Det är viktigt att personalen kan finnas där och vägleda barnen så att de handlar enligt värdegrunden och man ska även diskutera ideal och värderingar. Som pedagog får man inte acceptera någon form av våld, rasism eller mobbning. (Heinonen & Kauppinen, 2018, s. 33)

7.2 Konventioner

Enligt Barnkonventionen (artikel 19) ska Finland vidta lämpliga åtgärder för att skydda barnet mot alla former av psykiskt och fysiskt våld, övergrepp, misshandling eller skada. Det är viktigt att man på daghemmen har förebyggande arbete för att detta aldrig ska ske. I artikel två framkommer det att alla barnen har ett lika värde och alla har samma rättigheter utan diskriminering. I artikel 3 lyfts det upp att det som ska komma först när man gör beslut är barnets bästa. I artikel 6 lyfts det upp rätten för varje barn att utvecklas och leva i egen takt, både gällande fysisk och psykisk hälsa men också i den sociala hälsan. I artikel 12 framkommer det att varje barn har rätt att själva uttrycka sina åsikter och man ska ta deras åsikter i beaktande som vuxen. Man behöver dock i beslut ta hänsyn till barnets mognad och ålder. (Barnombudsmannen, u.d.)

7.3 Handlingsplaner

Enligt lagen om grundläggande utbildning (21.8.1998/628) §29 framkommer det att skolorna måste göra upp handlingsplaner för att både förebygga mobbning men också för att ingripa i situationer där mobbning uppkommit. Förskolan omfattas av denna lag, fyra timmar per dag, och skall därför också ha en plan för mobbningssituationer. Det finns för tillfället ingen lag där

det framkommer att daghemmen behöver ha en handlingsplan för att förebygga och ingripa i mobbning. Dock i grunderna för planen för småbarnspedagogiken framkommer det att den som anordnar småbarnspedagogiken har som ansvar att se till att verksamhetsenheterna kan klart definiera sina mål för att kunna utveckla lärmiljöerna och verksamhetskulturen. Man ska i den lokala planen anteckna hur man kan förebygga våld, trakasserier och mobbning och hur man ingriper vid dessa och hur man sedan följer upp att dessa åtgärder genomförs. Efter augusti 2019 ska alla kommuner, privata serviceproducenter och samkommuner ta i bruk och göra en lokal plan för småbarnspedagogiken enligt grunderna för planen för småbarnspedagogiken. (Heinonen & Kauppinen, 2018, s. 37)

8 Vem blir en mobbare?

Det är viktigt att först och främst veta att både den som mobbar och den som blir mobbad är offer. Båda parterna bär med sig problematik som gör att dessa har svårare att hantera sitt liv än vad andra har. Vissa av egenskaperna som ett offer och en mobbare har är gemensamma. Båda lider av dåligt självförtroende även fast det ofta kan se ut som att mobbaren inte har det. Då mobbaren är dominant, profilerad och aggressiv visar det ej på gott självförtroende utan självsäkerhet. För mobbaren är det lätt att ha sin självsäkerhet som ett skydd mot sitt låga självförtroende och sin osäkerhet. (Höistad, 2001, ss. 99-100) (Laine & Neitola, 2002, s. 25)

Enligt Höistad (2001, ss. 58-59) är drag som oftast finns hos en mobbare att de har ett behov av makt i en kombination med aggressivitet. Mobbaren utnyttjar sin maktposition eftersom personen känner ett behov av att dominera. Drivkrafter som effektivt hjälper mobbaren att nå sitt mål är rädsla och makt. Enligt Olweus är kännetecknen hos en mobbare oftast att barnet har en mera positiv syn på våld än vad andra barn har, har ett behov av att undertrycka och dominera för att få fram sin vilja, pojkarna är ofta impulsiva och hetsiga, tål ej misslyckanden, svårt att följa regler, uppträder ofta aggressivt också mot pedagoger och andra vuxna och de framstår som tuffa. (Olweus, 1999, ss. 19-20)

Enligt objektrelationsteorin är mamma-barn anknytningen viktig. Detta betyder att om barnet har en bra och tidig anknytning till sin mamma kommer detta påverka barnets beteende längre fram. Om barnet haft en dålig anknytning till sin mamma kan detta göra att barnets inre arbetsmodeller senare i livet kommer söka trygghet hos personer som kan vara farliga för barnet. En dålig anknytning kan också betyda att barnet får dåligt anpassade strategier mot andra

människor. (Fonagy, 2007, ss. 145-146) Om mamman inte klara av att ge empatiskt stöd under närmandefasen kan det leda till att omnipotensen hos barnet bryts samman. Om detta händer kommer barnet inte ha en tydlig bild över sina objekt eller sig själv och detta kan bidra till att barnet i stället börjar kontrollera eller undvika dem. (Fonagy, 2007, ss. 85-86) Det jag vill komma fram till är att ett barn som haft dålig anknytning till sin mamma kan troligtvis ha en större chans att bli en mobbare eftersom barnet kan försöka kontrollera andra barn eller så får barnet dåligt anpassade strategier gentemot andra barn.

8.1 Medlöpare

Medlöpare däremot känner en stark rädsla över att de själva ska bli mobbade och hänger därför oftast med i mobbningen fast de egentligen inte vill. En medlöpare tar sällan själv initiativ till mobbning utan de hänger bara på. En medlöpare vill inte själv bli mobbad men de anser att man måste hålla sig på god fot med mobbaren eftersom det är mobbare som bestämmer vem som ska vara med och vem som inte ska vara med. En medlöpare känner ofta en rädsla över att själv bli mobbad men de kan också ha skuldkänslor gentemot den som blir mobbad. (Höistad, 2001, s. 60)

Man brukar säga att gruppen medlöpare innehåller en väldigt blandad grupp av människor och den kan också innehålla väldigt ängsliga och osäkra barn. Vissa barn kan bli medlöpare om personen som utför mobbningen är en person som medlöparen ser upp till. Om en pedagog inte säger till och försöker stoppa mobbningen får mobbaren en belöning i form av en vinst över offret. Detta kan i sin tur bidra till att de barn som är neutrala i en mobbningssituation får försvagade åsikter mot ett aggressivt uppförande och detta kan bidra till att de barn som varit neutrala i en mobbningssituation själva börjar delta i mobbningen. (Olweus, 1999, s. 21)

Man har också kommit fram till att om det är flera personer som mobbar känner personerna mindre skuldkänslor och ett mindre personligt ansvar. Via detta kan man förklara varför barn som annars brukar vara hyggliga, men lättpåverkade, ibland kan delta i mobbningen utan desto mer betänksamhet. En annan bidragande faktor till att det finns medlöpare är att om ett barn ständigt blir angripen och får nedsättande kommentarer bidrar det till att de andra barnen också kommer att uppfatta offret som en ganska värdelös person som ber om stryk och detta i sin tur gör att skuldkänslorna minskar hos en medlöpare och därför försöker medlöparna inte ingripa. (Olweus, 1999, s. 24)

8.2 Mobboffer

Forskning har visat att det finns vissa typer av barn som oftare bli mobboffer än andra barn. Man kan dela in mobboffer i två huvudkategorier: Det undergivna eller passiva mobboffret och det provocerande mobboffret. Man ska dock komma ihåg att man kan vara mobbad fast man inte hör till någon av dessa grupper. (Olweus, 1999, s. 16)

Det undergivna eller passiva mobboffret kännetecknas av att man oftast är känslig, försiktigt och har nära till gråt, har dåligt självförtroende och är osäker, inga eller få vänner, rädd för att stöta sig och de föredrar att umgås med pedagoger och andra vuxna framför jämnåriga. Pojkar som utsätts är ofta fysiskt svagare och gillar inte att slåss. Dessa barn blir inte mobbade för att de aktivt provocerar och de flesta av dessa barn uppträder inte retsamt eller aggressivt. Man kan säga att dessa barn signalerar till sin omgivning att de inte vågar ge igen om de skulle bli utsatta och att de är väldigt osäkra och ängsliga. Problemet är att om man har varit med om en långvarig mobbning ökar det också dessa barns negativa självuppfattning, osäkerhet och rädsla. Mobboffret får redan på en kort tid dåligt självförtroende av att upprepade gånger bli utsatt fast man tidigare haft ett gott självförtroende. (Olweus, 1999, ss. 16-17; Laine & Neitola, 2002, s. 25)

Det är mera ovanligt att barnen hör till kategorin ”det provocerande barnet”. Denna typ av mobboffer kännetecknas av att barnet kan vara temperamentsfulla och om de förnedras brukar de oftast försöka ge igen utan större framgång. De är omogna, rastlösa, okoncentrerade och klumpiga, de kan vara hyperaktiva, brukar ej vara omtyckta av vuxna och de kan försöka att mobba svagare barn. Det som är typiskt för mobbning av ett provocerande offer är att det ibland kan vara att hela barngruppen eller väldigt många barn kan vara involverade i trakasserierna. (Olweus, 1999, ss. 17-19)

Det finns även något som kallas mobbare-offer och det är ett barn som både själv blir mobbat av andra men som också mobbar andra barn. På ett daghem kan detta vara ett barn som oftast inte får vara med i en lek eftersom barnet brukar agera på ett aggressivt sätt. Det är oftast väldigt svårt att veta om detta barn betar sig aggressivt på grund av att hen inte får delta i leken eller om de andra barnen stänger ut det aggressiva barnet på grund av att hen är aggressiv. Denna negativa spiral är väldigt skadligt för ett barn. Det brukar ofta vara att mobbare-offret själv

upplever att hen blir mobbat medan de andra barnen tycker att det är de som blir mobbade av detta barn. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 7)

9 Mobbning på daghem

Redan när barnen är små läggs grunderna till positiva och trygga kamratrelationer. Daghemmet ska vara en plats där var man kan känna en trygghet, ha arbetsglädje, kunna stärka relationer, kunna utveckla sunda levnadsvanor, stärka sin självkänsla, ha ansvar och känna en delaktighet. (Stolzmann-Frankenhaeuser & Stoor-Grenner, 2015)

Som jag tidigare skrivit finns mobbning redan bland barn på daghemmen. Fahrman skriver om en situation där det var en 5-årig flicka som var utstött av de andra barnen. Till och med flickor som var fyra år frös ut henne. Den femåriga flickan fick inte vara med när de andra flickorna lekte med dockor och under samlingarna ville ingen hålla henne i handen. Det visade sig tydligt att barnen var medvetna om att de mobbade eftersom när den 5-åriga flickans mamma kom på besök, efter att ha hört om situationen från pedagogerna, tog de övriga flickorna med 5-åringen i leken utan att personalen gjort något annorlunda för att påverka det. (Fahrman, 1993, s. 109)

Man har sett tendenser av mobbning hos barn som bara är i tre års åldern, dessa barn kan till exempel retas, slå någon, ständigt utesluta någon eller avbryta andras lekar. Det har också kommit fram att barnen på daghemmen lätt kan berätta vem av barnen det är som mobbar men att de har svårare att redogöra för vem det är av barnen som är utsatt för mobbningen. Då man i stället har använt sig av bilder vilka föreställer olika typer av mobbningssituationer samt på samma gång visat barngruppens gruppfoto var det lättare för barnet att peka ut vem det var som var utsatt för dessa handlingar (Kirves & Stoor-Grenner, 2010, s. 7)

Forskning har visat att barn på daghemmen har en större tendens att använda sig av direkta formerna av mobbning hellre än indirekta. (Laine & Neitola, 2002, s. 24) Det har också framkommit att psykisk mobbning som knyter an till kompisrelationer finns hos treåriga barn. Relationell aggression används också bland barn på daghemmen där det till exempel är någon som hotar att inte längre vara vänner om personen inte gör precis det som den andra vill. Barnen på daghemmen använder sig av psykisk, verbal och fysisk mobbning. (Kirves & Stoor-Grenner, 2010, s. 21)

En grundläggande del av ett samspelsförhållande mellan barnen är att bli avvisad eller att bli godkänd av jämnåriga. Redan på daghemmen börjar barnen att utveckla hierarkiska sociala strukturer. Inte ens riktigt små barn tycker att alla barn i gruppen har samma värde utan de kan avgöra vem de inte tycker om och vem de tycker om. En grupps medlemmar värderar varandra ofta ganska lika och på basen av dessa värderingar får varje enskilt barn sin sociala status. De barn som blir omtyckta är gruppens favoriter och de andra barnen söker sig gärna till dessa. Vissa barn lägger man inte mycket märke till varav andra rent ut sagt blir diskriminerade. (Kirves & Stoor-Grenner, 2010, s. 24)

Barnens utveckling främjas av bra relationer med andra barn. Om ett barn inte upplever ett positivt samspel och de inte känner sig delaktiga med sina jämnåriga pekar det på anpassningsproblem. Om man har problem med kompisrelationer länge bidrar det till att ett barn hamnar utanför emotionellt, socialt och fysiskt och har därmed en stor risk att bli marginaliserad och bli en mobbare eller bli mobbad. (Kirves & Stoor-Grenner, 2010, s. 24)

9.1 Var och när händer mobbning?

Det har framkommit att mobbning i regel sker i samband med att barnen får ha fria lekar ute på gården eller inomhus. Det är många barn som har berättat att mobbningen sker när de vuxna har bråttom och när de inte ser på men trots detta har det visat sig att fast en vuxen har varit ständigt närvarande har det funnits mobbning under till exempel sov- och vilostunder. Detta har skett genom att barnen har satt en hand, en fot eller leksaker i den andras säng. Även fast en pedagog är närvarande kan det vara svårt att upptäcka mobbningen. (Kirves & Stoor-Grenner, 2010, s. 23)

Flera pedagoger anser att ett barn som har ett störande beteende under verksamhetsstunder som är gemensamma för alla barnen, till exempel morgonsamlingar, är en form av mobbning. Då ett barn använder sig av ett beteende som stör eller hindrar barnens (som sitter bredvid) inläring är det en form av mobbning. Enligt pedagogerna upprepas detta beteende sig ofta och genom att barnet stör de andra barnen i gruppen använder sig barnet av makt i gruppen. (Kirves & Stoor-Grenner, 2010, s. 23)

9.2 Är det mobbning eller ej?

På ett daghem förekommer det ibland beteenden mellan barnen som är mycket negativa. Det är inte alltid lätt att skilja mellan konflikter, mobbning och bråk. Enligt en undersökning gjord på daghemspersonal har det framkommit att ett bra tips för att lära sig skillnaden på dessa är att man lär känna barnen bra och på det viset vet man som pedagog om barnet blir utsatt för en engångsföreteelse eller om det är systematisk mobbning. (Kirves & Stoor-Grenner, 2010, s. 19)

Ett vanligt förekommande fenomen bland små barn är lekbråk. Dessa lekbråk kan utspela sig väldigt våldsamt men det behöver inte skada eller såra någon psykiskt eller fysiskt. Till lekbråken hör till exempel att barnen brottas eller jagar varandra. Man kan definiera detta som lek genom att båda/alla parter ofta byter roller och efter att leken tar slut fortsätter de som vänner. Oftast njuter barnen av den fysiska beröringen som sker under ett lekbråk. Precis som i andra lekar finns det regler i lekbråk som man måste följa. (Kirves & Stoor-Grenner, 2010, s. 19)

10 Pedagogens roll i mobbningen

Alla pedagoger på ett daghem är förebilder för barnen. Det är mycket viktigt att pedagogernas förhållningssätt är samma som de värderingar pedagogerna vill att barnen ska tillämpa och ta efter. Barnen lär sig mera av det som pedagogerna gör än vad pedagogerna säger. Man ska lägga stor vikt i hur man betar sig och uppträder mot både de andra i personalen och mot det enskilda barnet. Om pedagogen har positiva förväntningar, är hjälpsam och vänlig bidrar det till en bra kultur på daghemmet och barnen får en bild av hur man ska bete sig på daghemmet. (Høiby, Levin, & Thulin, 2007, ss. 24-25)

En pedagog har en väldigt stor makt över barnens relationella självupplevelse och lärande. Då livet går emot barnet kan en pedagog påverka barnet så att deras uppfattningen om de själva ändras. Om pedagogerna hävdar att ett barn är den som förstör, inte kan leka eller är den som är dum, har det uppstått en situation som inte är bra. Det är också stor risk att detta förstärks genom reaktionerna hos andra barn och genom förväntningarna hos pedagogerna. Ett barn kan förena de tillskrivna egenskaperna i sin självvärdering och detta kan göra att dessa egenskaper blir permanenta. En pedagog ska i stället ha förmågan att tro på det bästa i barnet och kunna stödja och motivera så att det blir en verklighet. En pedagog ska kunna se en möjlighet där pedagogen kanske vanligtvis ser svårigheter och problem. (Öhman, 2019, s. 163)

Personalen ska kunna känna igen mobbning, de ska kunna ingripa vid mobbning och de ska kunna förebygga mobbning på ett systematiskt och medvetet sätt och detta skall vara en del av verksamhetskulturen. För att en pedagog skall kunna göra detta måste pedagogen stödja barnens kamratrelationer och välbefinnandet hos hela gemenskapen. Om det förekommer trakasserier, mobbning eller våld ska pedagogerna diskutera detta med barnens vårdnadshavare och man ska försöka hitta lösningar på problemet tillsammans. (Heinonen & Kauppinen, 2018, s. 33)

Som en pedagog på ett daghem borde man ges den möjlighet att kunna delta i fortbildningar kring ett förebyggande arbete gällande mobbning. Med hjälp av olika utbildningar får pedagogerna information om mobbning som är aktuell och där kan man även få stöd för sitt mobbningsförebyggande arbete och man kan även få hjälp och stöd då man ska göra upp handlingsplaner för ingripande i och förebyggande av mobbning. Dessa planer kunde hjälpa pedagogerna att kunna se på mobbningen som något som påverkar och bidrar till hur hela gruppen är och man skulle även då kunna rikta in det förebyggande arbetet till hela gruppen. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 11)

En pedagogs uppgifter har två sidor, på ena sidan har man ett intensivt arbete tillsammans med barnen eller har man hand om aktiviteterna som man förverkligar tillsammans med barnen och på andra sidan har man ett samarbete med de andra pedagogerna och föräldrarna i uppgifter som berör fostring och vård. Man ska förstå betydelsen av båda dessa sidor och man ska kunna planera tiden så att den verksamhet man har med barnen inte störs trots att man har ett samarbete med de andra vuxna. Om man har gjort en god planering kompletterar dessa två sidor varandra i arbetet och de medför en variation i den dagliga verksamheten. (Pyykkö, Salpakivi, & Vuorio, 1989, s. 128)

10.1 Att upptäcka och ingripa

En bra metod för att kunna upptäcka mobbning är att man observerar barngruppen och då kan man tidigt upptäcka tendenser och mönster som ser oroväckande ut eller som faktiskt redan är mobbning. Man kan också använda sig av följande metoder för att känna igen eller upptäcka mobbning: man kan samtala med barnen om mobbning och vänskap, man kan samtala med de barn som är involverade i mobbning, man kan läsa böcker om temat för barnen och man kan använda sig av bilder som föreställer mobbningsituationer. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 19)

För att man ska kunna ingripa i mobbning måste man först och främst kunna upptäcka och känna igen den. Små barn har en tendens att berätta så fort som möjligt om deras negativa och positiva upplevelser för en vuxen och detta borde barnen uppmuntras till att göra ännu mera. Det är viktigt att de vuxna tar det som barnen säger på allvar utan att man tycker att barnet är en ”skvallerbytta”. Som pedagog är det viktigt att man gör en atmosfär som skapar tillit i gruppen, att den uppmuntrar barnet att vilja och våga berätta. Då barnen känner att de blir tagna på allvar och förstådda blir de trygga och känner att de får den hjälp de behöver. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 18)

I vissa fall kan det räcka med att en pedagog visar klart och tydligt att detta beteende inte är okej och efter det slutar barnet med beteendet. På ett daghem har en pedagog ännu stora möjligheter att kunna påverka barnet till att fungera med andra barn eftersom småbarn ännu håller på att utveckla sina roller och samspelsfärdigheter som är förknippade med mobbning. Den pedagog som upptäcker en mobbningssituation först är den som alltid måste ta ställning till varje situation var för sig. Om det är två jämlika barn som bråkar om till exempel hur leken ska framskrida är det ett bra tillfälle att öva barnens sociala färdigheter genom att man lär sig hur man tar andras åsikter i beaktande och hur man framför sin egen åsikt, den vuxna kan i sådana situationer vara i bakgrunden och styra upp situationen från håll. Man ska komma ihåg att om det handlar om en faktisk mobbningssituation är det alltid pedagogens uppgift och ansvar att reda ut det. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 20)

Pedagogen ska alltid ingripa om det är något barn som behandlas dåligt och de ska också alltid ingripa om den vuxne upplever att det är något som inte står rätt till. En viktig tumregel är att *”det är bättre att ingripa en gång för mycket än en gång för lite”*. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 21) För den som mobbar och för åskådarna är det viktigt att dessa får tydlig respons på att deras beteende absolut inte är accepterat, man kan till exempel stoppa, avleda eller ingripa. Konsekvenserna man ger ska vara förnuftiga och tydliga att förstå, man kan göra upp en tydlig skillnad mellan handling och känsla och man kan hjälpa barnet att kompensera och förstå sina negativa handlingar. Som pedagog är det också viktigt att man står för det man sagt och att man undviker maktkamper. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 30)

10.2 Uppföljning av mobbningsingripande arbete

Det är nödvändigt att man följer upp om mobbningen ännu fortsätter eller om den har slutat. Det kan vara bra att man dokumenterar uppföljningen skriftligt så att föräldrarna kan ta del av den. Då man gör uppföljningen är det viktigt att man också frågar föräldrarna och barnen om mobbningen har slutat och deras tankar om situationen och man kan även fråga andra barn på daghemmet. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 22)

Då man planerar uppföljningen ingår det också att man planerar hur ofta och hur länge man ska följa upp situationen och på samma gång bestämmer man vem som har ansvaret för att följa upp. Om pedagogerna känner att deras resurser inte är tillräckliga kan de kontakta till exempel en psykolog eller en specialbarntädgårdslärare. Då får pedagogerna möjlighet att kunna diskutera med en sakkunnig och de kan få stöd och hjälp att hitta nya lösningar på mobbningen. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 22)

11 Mobbningsförebyggande arbete

Ett barn på daghemmet får många olika intryck, barnet tar efter vad de vuxna gör och säger för att sedan själv skapa en självbild och identitet. Som pedagog är det viktigt att komma ihåg att det som vi säger om eller till ett barn tar de efter och får intryck av. Små barn har ännu inga referenser vilket betyder att det vi säger åt ett barn ser barnet som en sanning. Till exempel, det vi säger att barnet är blir barnet. Om man bedömer att ett barn är en bråkig person, blir barnet en bråkig person, säger vi att ett barn är talangfull, rolig och begåvad kommer barnet att känna sig talangfull, rolig och begåvad. (Höistad, 2001, ss. 30-31)

På daghemmet kan man få barnet att tänka saker om sig själv på flera olika sätt. Vill man att barnet ska känna sig talangfullt och bra kan man endera säga det direkt åt barnet eller sedan kan man prata om barnet när barnet hör på. Man kan även säga det med kroppsspråket. De goda attityderna och signalerna tar barnet då intryck av. Säger vi åt ett barn hur duktig hen är men vårt kroppsspråk visar att det tycker vi inte alls kommer barnet märka det. Det är viktigt att man också tänker på tonläge. (Höistad, 2001, s. 31)

I vissa mobbningsfall kan det komma fram att den mobbade har betett sig på ett visst sätt som bidragit till varför den har blivit utsatt. Om man pratar med de som man tror har mobbat kan det komma fram till exempel att "offret" aldrig vill vara med i leken fast "mobbarna" sagt åt offret

att hen får vara med. Barn som känner sig mobbade på grund av en själv bär en oförmåga att kunna hantera vissa situationer och de behöver hjälp och förståelse. Exempel på barn som kan bidra till sin egen mobbning är barn med sociala svårigheter, barn med bristande tillit samt överbeskyddande barn. (Höistad, 2001, s. 32)

Det finns föräldrar som av olika orsaker är överdrivet bekymrad över att deras barn ska råka illa ut och det leder till att barnet blir ängslig och rädd. Beskyddar man barnet allt för mycket kan det skapa en otrygghet hos barnet och då blir barnet bekymrad för omvärlden. Barnet har då svårt att stå på egna ben. Är ett barn beroende av att bli beskyddat kommer barnet att ha svårigheter att stå emot och försvara sig mot aggressioner från andra barn och vuxna. I sådana fall är det viktigt att man som pedagog lyfter fram att även om det kan gå häftigt till är allt inte mobbning. Det är viktigt att man som pedagog hjälper föräldrarna och barnen att få bort dessa tankar. Barnet behöver också mycket uppmuntran och stöd. (Höistad, 2001, ss. 33-38)

Ett mobbningsförebyggande arbete är en process som tar tid. Det finns inga snabba lösningar utan det är ett arbete som innehåller små steg som är på väg mot en förändring. För att man ska kunna ha ett mobbningsförebyggande arbete krävs att alla parter känner sig delaktiga, både föräldrar, pedagoger och barnen. Det krävs också att man kombinerar flera olika strategier som man utformar efter varje barngrupps enskilda behov. Ett sätt kanske passar för en barngrupp men inte för en annan. Man måste ha kunskap om hur mobbning kan uttrycka sig bland små barn och vad mobbning egentligen handlar om innan man kan förebygga den. (Stolzmann-Frankenhaeuser & Stoor-Grenner, 2015)

Om barngruppen på ett daghem grundar sig i trygghet och på ett tryggt och stabilt vuxenledarskap bidrar det till att det inte finns samma grund för mobbning som i en grupp som är otrygg. Man kan säga att desto tryggare man är i en grupp desto mer toleranta blir man mot personer som skiljer sig mot de normer man har i gruppen. (Fahrman, 1993, s. 110)

11.1 Metoder för att förebygga mobbning

Då man förebygger mobbning sker det genom att man påverkar verksamheten i barngruppen. Man skapar en grupp som är trygg och man stärker interaktionsfärdigheterna. Det förebyggande arbetet ska påbörjas i tid och man behöver inte vänta tills de negativa beteendena hos ett barn blir återkommande och det börjar bli mobbning. Man kan dock också se att en tidig lösning av

till exempel bråk kan vara en typ av förebyggande arbete. Målet med att man förebygger mobbning är att mobbningen inte alls ska uppstå. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 10)

Man ska tänka på att då man förebygger mobbning ska man se det i ett stort perspektiv, man ska inte bara påverka en enskild individ utan man ska påverka hur hela gruppen agerar. Det är självklart viktigt att man med det enskilda barnet stöder och övar på färdigheter och förmågor som kanske helt saknas ännu eller att ett barn som har ett aggressivt beteende kan lära sig nya strategier. Ett annat mål för det förebyggande arbete blir att man ska lära de barn som mobbar andra barn att hitta nya mönster i deras sociala interaktion. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 10)

Då man har ett förebyggande arbete mot mobbning ska man försöka upptäcka och identifiera de situationer där barnet har utvecklat handlingsätt som varit negativa eller där det enskilda barnets växelverkan med andra barn inte är okej. De som arbetar på daghemmet har som uppgift att lära och vägleda barnens tillvägagångssätt och detta innebär att varje barn på daghemmet ska få erfarenheterna av en växelverkan som är positiv och de ska få uppleva att de andra i gruppen accepterar barnet. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 11)

11.2 Utveckling av barns sociala färdigheter

Då man förebygger mobbning är det viktigt att man tänker på att stöda barnen i deras utveckling av emotionella och sociala färdigheter. Dessa förmågor och färdigheter hjälper barnen att komma överens med andra personer. Att kunna avläsa andras känslor och kunna förstå och uppfatta sina egna känslor kallas emotionell kompetens och detta är kopplat till att kunna samspela med andra. Redan på daghemmen ska man träna på de interaktionsfärdigheter som man behöver i kamratförhållande. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 25) En forskning visar att barn mellan tre och fyra års ålder är mera aggressiva om de har en låg utveckling av de emotionella färdigheterna. (Denham, o.a., 2002, ss. 901-916)

Empatiförmåga är en förutsättning för att ett barn ska kunna vara motiverat att handla utifrån sin empatiska inlevelseförmåga och gör saker föra att kunna hjälpa andra. För att ett barn ska kunna känna empati med ett annat krävs det att barnet lär sig att sätta ord och känna igen sina egna känslor. Då barnet kan göra det har barnet det lättare att avläsa och tolka andras känsloreaktioner på ett lämpligt sätt och därefter kunna reagera på det. För att barn ska kunna

utveckla sin empatiförmåga krävs det att barnen möter empatiska pedagoger som hela tiden bekräftar och stöder barnen i processen. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 25)

Alla barn behöver lära sig och öva impuls kontroll. Goda lösningar och beslut på problem i vardagen handlar ofta om att man kan stanna upp och fundera igenom noggrant innan man agerar och att man inser att den första tanken som kommer till en inte alltid behöver vara den som är bäst. Om barnen övar sig att hitta flera olika lösningar på problem blir de också skickliga i deras sociala relationer och kontakter till andra barn. Det är också bra om barnen lär sig självkontroll. Då kan barnen styra sin ilska och aggression och i stället hitta andra sätt att uttrycka sina känslor på utan att man skadar andra eller sig själv. Genom att man tränar sina sociala färdigheter lär man sig till exempel att ta ansvar för sina handlingar, man lär sig att vara hjälpsam, man lär sig att kompromissa och förhandla i leken och man lär sig att vara omtänksam. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 25)

11.3 Kompisväskan

Kompisväskan har utvecklats av en sakkunnig och engagerad styrgrupp, bland annat en lektor från yrkeshögskolan Novia, personer från social- och hälsovårdsministeriet, forskare, generalsekreterare vid Mannerheims barnskyddsförbund, en lektor från barntädgårdslärarytbildningen och en professor. Materialet är utgivet av Folkhälsan. Man har baserat detta material på deras tidigare utredningar ”mobbar även små barn” och ”mobbningsförebyggande arbete inom småbarnsfostran” och i dessa har det framkommit att man behöver mera metoder och kunskap om mobbningen för att kunna förebygga den redan på daghemmen. (Stolzmann-Frankenhaeuser & Stoor-Grenner, 2015, s. 2)

Kompisväskan är en metod för att förebygga mobbning genom att inspirera och motivera daghemsarbetet. Kompisväskans material är till för studeranden, personalen på daghemmen och andra personer som har ett intresse av att kunna skapa bra samspelelmönster för personalen, föräldrarna och barnen. Hela kompisväskans syfte är att man ska kunna ge en förståelse hur mobbningen kan ske bland barn och materialet ska kunna ge idéer och inspiration för att kunna förebygga mobbning på ett bra sätt. Genom detta material kan man lära och vägleda barnen hur man på ett meningsfullt sätt kan skapa relationer till de andra jämnåriga barnen på daghemmet. För att det förebyggande arbete ska lyckas krävs det att alla har en känsla av delaktighet, både personal, barn och föräldrar. (Stolzmann-Frankenhaeuser & Stoor-Grenner, 2015, ss. 2-3)

Kompisväska består av ett häfte som är indelat i sex stycken kapitel. I det första kapitlet framkommer det om vad mobbning egentligen är och vad tidigare forskning om mobbning på daghem har gett för resultat. I det andra kapitlet framkommer det om vikten av inställningen och värderingen hos pedagogen gällande mobbning då man ska utföra ett förebyggande arbete mot mobbning. I det tredje kapitlet framkommer det om hur man kan gå till väga för att ta reda på hur relationen mellan barnen ser ut. I det fjärde kapitlet hur man går till väga när man ska ingripa i mobbning. I det femte kapitlet får man reda på hur man har ett förhållningssätt som är förebyggande. I det sista kapitlet framkommer viktiga saker om varför det är bra att ha ett förebyggande arbete mot mobbning. I häftet ingår även praktiska övningar, frågor till både barnen och personalen, reflektionskort, barnkonventionshäfte med tillhörande uppgifter, en handdocka med kort och ett häfte där man går igenom olika känslor. Lilla chilla som är ett avslappningsmaterial ingår också i materialet. (Stolzmann-Frankenhaeuser & Stoor-Grenner, 2015, s. 3)

11.4 Stegen, start och kompisböckerna

Den svenska versionen av stegen har tagits fram av Lars Löwenborg och Björn Gislason. Stegen materialet utgår ifrån ett lekfullt lärande men på samma gång ger materialet en struktur till den färdighetsträning som är nödvändig, självklar och daglig. Stegen har skapats som en fortsättning och en vidareutveckling av det internationella materialet StegVis. Gislason och Löwenborg har också tagit fram materialet Start och detta är ett komplement till stegen. (Nypon förlag, 2018)

Stegen och start är material för att utveckla det emotionella och sociala lärandet. Start är till för de yngsta barnen och den ger dessa barn livskunskap. Med hjälp av start kan man träna samspel, känslor och anknytning tillsammans med barnen. Start är till för 1–3 åringar och Stegen är till för 4–6 åringar. Stegen materialet är till för att kunna träna sina grundläggande färdigheter, dessa kan vara att till exempel kunna hantera sina egna känslor, att kunna styra sig själv, att kunna lyssna på andra personer, att man klarar av att fokusera sin uppmärksamhet på en viss sak, att man klarar av att vänta, att man klarar av impuls kontroll, att man kan be om hjälp, att man kan samspela och leka med andra samt att man kan hantera olika dilemman. Med hjälp av stegen får man träna på sådana färdigheter som behövs för att man ska kunna ha ett hälsosamt liv, för att man ska kunna klara av skolan och för att man ska kunna skaffa relationer till vänner. (Stolzmann & Stoor-Grenner, u.d.)

Kompisböckerna är skriven av Linda Palm. Kompisböckerna innehåller 10 korta sagor om vardagen med en igelkott och en kanin. På baksidan av böckerna finns olika samtalsfrågor som man kan ha med barnen. I dessa böcker framkommer 10 olika teman som man enkelt och illustrativt berättar om. Exempel på olika teman som förekommer i böckerna är *Säg stopp*, *Prata om det* och *Dela med dig*. Dessa berättelser passar bäst för barn i åldern 1–3 år. Materialet är till för att ge barnen inom småbarnspedagogiken strategier som man kan använda sig av när man är i ett socialt samspel och man vill också lyfta fram hur viktigt det är att man tar hänsyn till andra. (Palm, 2016)

12 Covid-19:s påverkan i daghemmet

Covid-19 är en omständighet jag behövt ta särskild hänsyn till under min undersökning, eftersom den påverkar det dagliga arbetet. Hela världen har fungerat annorlunda på grund av detta virus och människans rörelsefrihet har i vissa fall begränsats. Det är mycket lägligt att undersöka om alla förändringar på grund av Covid-19 påverkat daghemmen, och allra främst om det påverkat barnen på daghemmen.

Covid-19 är en sjukdom som orsakas av ett coronavirus, SARS-CoV-2 även kallat Corona. Det har blivit en pandemi som finns i alla världsdelar och i största delen av alla världens länder. Viruset kom till kännedom för WHO 31 december 2019 och har hållit på sedan dess. De vanligaste symtomen enligt WHO är feber, torr hosta och utmattning. Andra symtom som är mindre vanliga på viruset är avsaknad av lukt och smak, täppt näsa, bindhinneinflammation, sjuk hals, huvudvärk, sjukt i leder och muskler, olika typer av hudutslag, illamående och uppkastningar, diarré, frossa och yrsel, irritation, minskad medvetenhet, ångest, depression samt sömnstörningar. Allvarliga symtom på viruset är andnöd, tappad aptit, förvirring, ihållande smärta eller tryck över bröst och hög feber (över 38 grader Celsius), stroke, hjärninflammation, hallucinationer och nervskador. (World Health Organization, 2020)

De flesta återhämtar sig från sjukdomen utan att de behöver sjukhusbehandling efter att de utvecklat symtom. Ungefär 15% av de som smittats blir allvarligt sjuka och är i behov av syre och ungefär 5% blir riktigt sjuka och behöver intensivvård. I sällsynta fall kan ett barn utveckla ett allvarligt inflammatoriskt syndrom några veckor efter att de blivit smittade. Om man får komplikationer som leder till döden kan det inkludera andningssvikt, akut andningssvårighet, sepsis (blodförgiftning) eller septisk chock. De som är mest i risk för att smittas av Covid-19

och få allvarliga symtom är personer från 60 år och uppåt, även de som ha underliggande hälsoproblem så som högt blodtryck, hjärt- och lungproblem, diabetes samt cancer. (World Health Organization, 2020)

För att förhindra smittspridningen av Corona har man i Finland beslutat att människor ska sitta i karantän om de möjligtvis har blivit exponerade och isolerade om de har blivit smittade. Frivillig karantän innebär att man frivilligt sätter sig i karantän tills man till exempel får ett Corona testresultat. Officiell karantän fattas av smittskyddsläkaren och det är ett myndighetsbeslut. Om man har blivit utsatt för en allmänfarlig smittsam sjukdom förordnar smittskyddsläkaren en symptomfri person i karantän. Om man blivit utsatt för Covid-19 är längden på karantänen oftast 14 dagar, man kan inte förkorta en officiell karantänstid med ett Coronatest. En isolering betyder att man har insjuknat i Covid-19 och man ska isolera sig från friska människor, man kan antingen vara isolerad i hemmet eller på sjukhuset. (Institutet för hälsa och välfärd, 2021)

Direkt ett barn (likadant med resten av befolkningen) har symtom som kan vara Covid-19 får barnet inte åka till dagis. Om man har symtom som kan vara coronavirusinfektion ska barnet ta ett test. Fast barnet endast har lindriga symtom är det ändå viktigt att barnet blir testat utan dröjsmål om någon familjemedlem eller barnet själv har blivit exponerat för bekräftade coronavirusfall under de föregående 10 dyggen. (Institutet för hälsa och välfärd, 2021)

Enligt Institutet för hälsa och välfärd har daghemmen påverkats av Corona genom att personalen behövt använda munskydd ständigt inomhus, förutom vid lunch tillfällen och om möjligt har personalen uppmanats att försöka undvika fysisk kontakt. Man har också blivit rekommenderad att inte blanda ihop eller sammanslå barngrupper och att personalen endast jobbar i en och samma barngrupp. Man har heller inte fått samla personalgrupper till möten och föräldrarna ska helst lämna utanför när man för och hämtar sitt barn till och från daghemmet för att undvika kontakt till andra.

Detta har nog antagligen påverkat mycket för både barn och pedagoger. Då en pedagog helst ska försöka undvika kontakt med barn är det mycket svårare att få barnet att känna trygghet, närhet och en växelverkan. Då pedagogerna dessutom måste ha munskydd på sig kan inte barnen tolka pedagogernas ansiktsuttryck då det är ständigt någonting som täcker ansiktet. Detta gör

nog att barnen känner en större osäkerhet och att de kanske inte trivs lika bra på daghemmet när man inte kan se pedagogerna på samma sätt.

Då föräldrarna ska lämna sina barn är det antagligen mycket tuffare för båda parter när föräldrarna helst inte ska komma in till daghemmet. Lämnandet av barnet sker utomhus och då ändrar rutinerna, detta kan säkert påverka barnen negativt eftersom barnen varit vana att mamma eller pappa kanske hjälper barnet att klä av sig och först efter det kramas man och säger hejdå. Andra effekter av Corona kan vara att man nu blir mera isolerad i sin egen barngrupp vilket betyder att om barnen har kompisar från andra barngrupper kan man inte leka tillsammans. Detta kan bidra till att man känner sig mera ensam. Har man hamnat i karantän kan det bidra till att relationerna blir splittrade när man kommer tillbaka till daghemmet. Ens tidigare vänner kanske har hittat nya vänner om man varit borta länge.

Barnen och föräldrarna kan också känna en mycket större stress om till exempel föräldrarna tappat sina jobb på grund av Corona och detta kan bidra till att ekonomin kan börja knipa. Hamnar en pedagog i karantän länge kan detta också påverka negativt. Barnen kanske inte känner samma trygghet och förtroende till pedagogen när hen kommer tillbaka om det gått väldigt länge sedan man träffats senast. För små barn kan det antagligen ta en stund innan barnet vågar lita på pedagogen igen.

På grund av Corona har också temadagar fallit bort. Barnen får inte ta med leksaker till daghemmen, man får inte bjuda sin familj till daghemmet på till exempel morsdag. Detta kan ha bidragit till att barnen är mera rastlösa, känner att daghemmet blir tråkigt och de har inget att se fram emot. Barnen kan antagligen också bli mera ledsna och utanför om ens bästa kompisar är i karantän och man inte har någon annan att leka med. Barnen är själva kanske mera oroliga då alla pratar om Corona och över hur farligt det är och detta kan göra att barnen blir mera utåtagerande på daghemmet. Man vill ta ut sin ilska eller sin oro på andra.

Jag tror dock att det finns positiva saker med Corona också. Om man endast är med sin egen barngrupp får man kanske en bättre sammanhållning och en bättre relation till de andra barnen. Jämförelsen med andra barn slutar eftersom man inte får resa och man får heller inte göra massor av aktiviteter och därför blir man inte avundsjuk på varandra.

13 Sammanfattning av den teoretiska diskussionen

Barnen börjar samspeka med andra i en väldigt tidig ålder och i fyra års åldern kan barnen börja ha vänskapsrelationer. Barnens självreglering och deras temperament har en stor betydelse över hur bra barnet kan anpassa sig till andra barn. Det är först i sex-årsålder som ett barn på ett medvetet sätt klarar av att reglera sina känslor. Därför är det viktigt att komma ihåg att barn på daghem kanske inte förstår vad deras känslor betyder och de vet inte hur man ska reagera när man upplever en känsla av exempelvis aggression. De kan därför agera ”fel” i en situation fast de inte menade att göra det. Det är viktigt att man lär barnen hur man hanterar sina känslor och hur man är mot andra.

Det finns flera typer av mobbning, vissa märks bättre än andra. Alla typer förekommer bland småbarn. Mobbning kan betyda att man blir utsatt för kränkande handlingar men det är upplevelsen hos offret man ska lägga vikt på. Mobbning behöver inte vara upprepat, känner offret sig mobbat eller kränkt av en engångsföreteelse kan man kalla det mobbning. Den vanligaste mobbningstypen är den tysta mobbningen men den som är lättast att upptäcka är den fysiska. Väldigt små barn använder mera fysisk mobbning än någon annan form av mobbning. En mobbare kan framstå som tuff, ha en positiv syn på våld och ha ett behov av makt men innerst inne kan de vara väldigt osäkra och ha dålig självkänsla.

Konflikter är väldigt vanligt på daghem men en konflikt behöver inte alltid vara något dåligt. Bäst är det om barnet själv klarar av att lösa konflikten den hamnat i. Enligt lagen måste alla barn skyddas mot mobbning och kränkningar och därför är det viktigt att man som pedagog är medveten om att mobbning kan förekomma även på daghem. Som pedagog är man en förebild för barnet och barnen tar lättare efter av vad du gör och inte av vad du säger. Även om barnen är mycket små kan de avgöra vilka personer de tycker om och inte tycker om. Det är bra om barnen lär sig impuls kontroll, självkontroll och empati. Då man lär barnen hantera sina känslor gör det att mobbningen kan minska.

Tidigare forskning har visat att man borde satsa på det förebyggande arbetet eftersom barn som blivit mobbade har en större tendens att även i vuxenålder mobba andra. Man kan kombinera flera olika metoder och man ska börja i tid. Man ska också komma ihåg att man inte endast ska påverka ett barn utan man ska påverka hela gruppen. Ingen mår bra av mobbning. Som pedagog ska man lära känna barnen i sin grupp för att lättare veta om tendenser eller händelser är

mobbing eller inte. Det är alltid pedagogens ansvar och uppgift att reda ut en mobbingssituation och det är mycket viktigt med uppföljning för att ta reda på om mobbningen finns kvar.

Jag tror att Coronan har en stor påverkan på barnens liv och inte minst på daghemmet. Hela världen har varit tvungen att anpassa sig efter Corona och mycket har ändrats på grund av den. Som med allt annat tror jag det kommer både positiva och negativa saker utav det. Jag tror människan är bra på att anpassa sig och nu har vi levt i Corona ett tag, kommer vi någonsin gå tillbaka till "det normala" igen? Eller har vi blivit bekväma med så som det är nu och detta har blivit det nya normala?

14 Undersökningen genomförande/metod

I detta kapitel kommer jag att beskriva min forskningsprocess. Jag kommer att gå igenom vilken metod jag har valt, hur jag har valt mina respondenter och hur jag har samlat in min data och hur jag beaktar sekretess. Jag kommer också att gå igenom hur jag har analyserat mina data. Jag har sökt och blivit beviljad forskningstillstånd från båda kommunerna jag gjort min undersökning från.

14.1 Val av metod

En kvalitativ forskningsmetod kännetecknas av att man har en närhet till det objekt man forskar om. Som forskare går denna metod ut på att man ska försöka sätta sig in i situationen hos den man undersöker och man ska försöka se världen ur den undersöktes perspektiv. Tanken med kvalitativ forskning är att man tror att det finns saker som man som forskare inte kan veta eller ta reda på om man inte ser den undersökta situationen eller om man inte satt sig in i den undersökta situation. Man försöker att skapa en fullständig och djup uppfattning om det man studerar om. (Holme & Solvang, 1986, ss. 100-101)

En kvalitativ intervju innebär att man har ett vanligt samtal som hålls i en vardaglig situation men det är även ett professionellt samtal. Intervjun ska ha en struktur och den ska även ha ett syfte. Som forskare har man som uppgift att kontrollera och definiera situationen och man ska hålla koll på att man får svar på de frågor som man vill veta. (Kvale, 1997, ss. 13-14)

Skillnad på en kvalitativ och en kvantitativ forskning är att i en kvantitativ forskning vill man omvandla sin information till mängder eller siffror och från detta gör man sedan statistiska analyser. I en kvalitativ metod fokuserar man i stället på forskarens tolkning eller uppfattning av den information man samlat in, man kan till exempel tolka sociala sammanhang, sociala processer eller motiv. Man kan med andra ord inte göra det till siffror. (Holme & Solvang, 1986, s. 85)

Jag har valt att göra en kvalitativ forskning där jag har intervjuat personer som arbetar på daghem. En kvalitativ metod är i detta examensarbete bäst lämpad eftersom en intervju med daghemspersonal ger en djupare inblick av hur det egentligen ser ut med mobbning på daghemmen. Får man tilläggsfrågor är det lättare att ställa dem under en intervju och en intervju kan bidra till en bredare diskussion. Mitt mål och syfte är heller inte att få fram "hur många" eller "hur mycket" av något och därför passar kvalitativ metod bättre.

14.2 Val av respondenter

För att hitta lämpliga intervjupersoner har jag först och främst sökt information på internet om vilka daghem som finns i kommunerna. Efter att jag läst in mig på daghemmen och i vilka åldersgrupper de har där har jag tagit kontakt med daghemmens föreståndare. Föreståndarna har sedan kunna ge mig tips och ett telefonnummer åt personer föreståndaren anser är lämpliga för denna intervju. Jag har efter det tagit kontakt med daghemmets personal och frågat om de varit villiga att ställa upp på en intervju.

Jag har valt att intervjua 6 personer sammanlagt varav två personer deltog i intervjun tillsammans. Mina intervjupersoner kommer från två närliggande Österbottniska kommuner. Mina intervjupersoner är barnskötare och lärare inom småbarnspedagogik. Jag har intervjuat två personer tillsammans som arbetar med 0–3 åringar, tre personer som arbetar med 3–5 åringar och en person som endast arbetar med 5-åringar. Jag har med avsikt valt personal som arbetar med olika åldrar för att få en bredare syn av mobbningen på daghemmet. Jag har valt att intervjua personer som arbetar i barngrupp på daghem eftersom jag tror att alla som arbetar i en barngrupp kommer i kontakt med mobbning och alla personer som jobbar i en barngrupp har ett ansvar att ingripa och förebygga mobbning. Jag har inte intervjuat daghemsbarn eftersom jag anser att de är för små för att kunna berätta hur det egentligen ligger till med mobbning, många kanske inte ens vet vad mobbning är för någonting.

14.3 Datainsamling och sekretess

Jag trodde att Covid-19 skulle ställa till det med intervjuerna men det har det inte gjort. Jag har åkt till daghemmen och intervjuat med munskydd på, intervjupersonerna har också haft munskydd. Intervjuerna har skett på arbetstid i ett avskilt rum så att andra personer inte kunnat störa oss. En intervju har skett via telefonsamtal. Intervjuerna har spelats in på min mobiltelefon eftersom jag då har bättre koll på vad intervjupersonerna pratat om. Det gör också det lättare att gå tillbaka i svaren flera gånger om det blir oklarheter. Eftersom jag har spelat in intervjuerna har det möjliggjort att jag kunnat koncentrera mig på själva ämnet i min intervju i stället för att försöka komma ihåg allt personen sagt. Jag har använt mig av 15 intervjufrågor som grund för min intervju. Intervjupersonerna har fått frågorna på förhand så att de skulle ha tid att förbereda sig på sina svar. Intervjuerna har skett under våren 2021.

Jag har behandlat mina intervjusvar helt konfidentiellt och efter att jag använt mig av det material jag har behövt har jag raderat alla mina inspelningar och nerskrivningar av intervjuerna. Innan jag började intervjuja garanterade jag alla intervjupersoner att ingen kommer att känna igen de enskilda personernas namn eller vilken kommun/stad de jobbar i och inte heller vilket daghem de jobbar på. Intervjupersonerna är helt anonyma.

14.4 Analysmetod

Jag har börjat med att skriva ner alla intervjuer ordagrant på papper från mina inbandningar. Enligt Kvale & Brinkmann (2009, s.196–197) är det bra att man skriver ner hela intervjun för att senare kunna analysera bättre. Man bestämmer själv hur noggrant och tydligt man väljer att skriva ner intervjun och det beror mycket på hur lång tid man har på sig, hur mycket resurser man har till sitt förfogande och vad forskningen har för syfte. Man kan en del skriva ner svaren själv eller så har man en sekreterare som gör det åt en. Om man skriver ner det själv försäkras man sig om att alla relevanta små detaljer är med. Jag har valt att skriva ner mina intervjuer själv och jag har inte lagt någon vikt i hur långa eller hur många pauser intervjupersonerna har haft, jag anser att det inte är relevant för mitt forskningssyfte.

För att analysera mina intervjusvar har jag börjat med att kategorisera och koda texterna. Jag har knutit ihop flera nyckelord som jag tyckt passat med varandra. Jag har gjort en innehållsanalys för att ta reda på själva innehållet i kommunikationen. Långa intervjusvar har

jag kategoriserat till kortare och enkla kategorier. (Kvale & Brinkmann, 2009, ss. 217-219) Jag har även använt mig av meningskoncentration där jag har gjort korta formuleringar av intervjupersonernas svar. Långa svar har jag omformulerat till kortare svar där de viktigaste har ingått. (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 221)

Jag har valt olika teman som jag riktat in mig på och som jag tyckt var relevanta. Efter det har jag formulerat mina frågeställningar som jag vill ha svar på och utgående från det börjat göra en analys av intervjuvaren för att få svar på mina frågor. Detta sker genom att man går tillbaka till sitt nerskrivna material och analyserar endast de delar som är relevanta för ens syfte och frågeställningar. Konkret läser man igenom alla intervju svar och noterar hur dessa frågeställningar har omnämnts och sedan skriver man ner punkter som lyfter upp de viktigaste i innehållet. Man kan på samma gång också stryka under om man hittar viktiga påståenden och man kan stryka under citat. (Holme & Solvang, 1986, ss. 119-120) Jag har valt att citera intervjupersonerna så att läsare ska få en mer exakt bild över vad intervjupersonerna faktiskt har sagt och att man ska få en djupare förståelse över mina resultat.

15 Resultatredovisning

I detta kapitel kommer jag att beskriva vad jag har fått för resultat från mina intervjuer. Jag kommer även lyfta upp om jag fått olika svar från respondenterna. Jag har bifogat mina intervjufrågor i bilaga 1.

15.1 Hur ser mobbningen ut på daghemmen egentligen?

Först och främst är det viktigt att man tar reda på om mobbning faktiskt ens förekommer på daghem. Av respondenterna har jag fått fram att det bland 1–3 åringar inte riktigt förekommer mobbning. Man tror att det i stället handlar om okunskap och kontaktsök. De små barnen vill ha kontakt med andra barn men de vet inte hur de ska gå till väga, de har en okunskap. Det kan även handla om att ett barn är fysiskt utåtagerande men det behöver inte vara mobbning, ett litet barn kanske är fysiskt utåtagerande eftersom barnet inte ännu utvecklat sitt språk och då uttrycker sig barnet fysiskt i stället. De kan då bli lite buffning och knuffning men det kan man inte säga att är mobbning. Om det förekommer någon typ av mobbning bland yngre barn är det främst den fysiska mobbningen med buffar och att man slår någon annan. Med väldigt unga

barn förekommer det mycket av att barnen säger ”min sak” eller att barnen river saker ur andras händer och inte ger saken tillbaka.

Detta kan man koppla till Vygotskij, enligt honom har ett barn som är äldre och som kan prata en tendens att vara mindre spontan och mindre impulsiv i sina handlingar. Barnet kan i stället för att utagera utan att tänka, förbereda lösningar och planera sina handlingar. Man kan säga att barnet stimulerar den egna utvecklingen och barnet uppnår det som barnet faktiskt själv vill och detta gör barnet medvetet. Detta betyder då att ett litet barn som inte ännu har ett väl utvecklat tal tar snabbare till lösningar som är impulsiva och det kan betyda att barnet slår andra. (Bråten & Hollsten, 1998, s. 35)

Bland 3–5 åringar håller de flesta respondenterna med om att det förekommer någon sort av mobbning. Flera av respondenterna anser att det är rätt svårt att veta vad man ska räkna som mobbning och vad som inte är mobbning. Speciellt bland femåringar kan man börja märka olika mönster som man kan börja anse att är mobbning. Med femåringar börjar man se att de är mera systematiska medan med småbarn syns det inte lika tydligt.

I daghemmen förekommer alla typer av mobbning. Det är den fysiska mobbningen man överlag märker tydligast eftersom den syns. Den verbala mobbningen kan ske genom att andra barn säger att man inte får vara med eller att andra barn säger att man inte får komma på ens kalas eller att man blir retad för något man gjort eller sagt, för till exempel sina kläder eller för sina leksaker. Den tysta mobbningen märker man genom att något barn blir utfrusen och ignorerad. Man kan också märka att om personalen säger åt barnen att barn A nog får vara med i leken med barn B och barn C, tar nog barn B och C med barn A i leken ”för att vara snälla” men barn A kan få en väldigt taskig roll i leken, barnet kan till exempel behöva vara städerska.

”...man kan se det på gott och ont, man hjälper för att man inte vill att någon ska vara utanför och barnen är snälla och tar med barnet men så får barnet den där tråkiga rollen...”

”...det kan vara att ett barn säger att de som har gul tröja på sig inte får vara med, eller att någon säger att du har inga glittriga byxor på dig så du får inte vara med oss...”

Det finns skillnad på hur mobbningen ser ut bland yngre och äldre barn. Yngre barn har inte samma förståelse över vilka konsekvenser ett beteende kan få medan ett äldre barn vet konsekvenserna och till exempel säger något elakt bara för att såra. Detta kan man koppla till

teorin. Det har gjorts en forskning om hur barn reagerar på daghemmet när det är ett yngre barn som behöver hjälp. En ettåring skulle torka sina händer och pedagogen förklarade var handduken var. Ettåringen stod helt stilla, en treåring sprang fram och räckte handduken åt ettåringen för att hjälpa till. I denna forskning kom man således fram till att ett lite äldre barn (en treåring) förstår betydelsen av handlingen, ”jag ger handduken till barnet för att vara snäll och hjälpa till”. (Johansson, 2009, s. 98) Enligt Olson, Astington och Harris utvecklas en förståelse för att andra barn också har känslor, önskningar och avsikter mellan åldrarna 2–6 år. Det är i denna ålder barnet lär sig att förstå hur barnet själv och andra känner och tänker samt sin omvärld. (Johansson & Pramling-Samuelsson, 2003, s. 128)

Med barn som går på dagis är det ganska vanligt att barnen inte ser mobbningen med samma ögon som oss vuxna, barnen anser att det där barnet är någon som man alltid får bråka med. Det har även framkommit av respondenterna att även fast man inte ska generalisera och kategorisera barnen tycker nog de flesta att det är skillnad på hur flickor och pojkar mobbar. Det har dock blivit vanligare att man inte ser skillnaden lika bra. Med flickor är det vanligare att man stöter ut varandra och flickor har svårt med att leka trepersoners lekar. Pojkarna är mera inne på att slåss. Å andra sidan leker pojkar oftare mera fysiska lekar så som superhjältar och dessa lekar har en tendens att spåra ur, men det behöver inte betyda att det handlar om mobbning.

Pojkar har oftast en mycket hårdare jargong och de tar oftare till våld, det är även lättare att upptäcka pojkarnas mobbning. Det framkommer även att man alltmer börjar se en mindre tydlig skillnad bland flickor och pojkars mobbning. Flickor har börjat efterlikna ”pojkmobbningen” alltmer men det är ännu vanligare att det syns en skillnad. (Höistad, 1997, s. 54)

Respondenterna kom med flera olika förslag på hur ett barn som mobbar på daghem är. Ofta kan det vara personer som är väldigt osäkra på sig själv, som kan bero på till exempel dåliga hemförhållanden eller att man har skilda föräldrar, men dessa barn visar ändå utåt att de är tuffa. Även sådana barn som är större och starkare får nästan per automatik en mer ledarroll i dagisgruppen eftersom andra barn börjar se upp till de och då får dessa mycket makt bara för att de är större än andra. De som mobbar är också sådana som själv vill vara ledare, bestämma och ha makt och när dessa personer trycker ner andra barn får de mera makt. Andra anser att det inte finns tydliga likheter mellan de som mobbar.

”...det är från A till Ö, mobbarna är nog av alla dess sorter...”

De flesta av respondenterna ansåg att det även finns likheter bland de barn som blir utsatta för mobbning. Det är oftast barn som sticker ut på något sätt, som inte är som alla andra. Dessa barn kan vara väldigt blyga, försiktiga och inte vågar säga ifrån eller så kan det vara barn som är stora för sin ålder eller små för sin ålder, det kan egentligen vara vad som helst och det behöver inte vara något stort man sticker ut med. I fem årsåldern märker man att barnen börjar vara uppmärksam på andra barn, det kan handla om att man blir utsatt för mobbning för att man pratar en annan dialekt, ett annat språk eller att man kanske pratar otydligt. Då barnen ändå är så pass små behöver det inte finnas särskilda drag man ska ha för att bli utsatt för mobbning, som flera berättade kan det variera från dag till dag vem som blir utsatt. Det kan vara ett gäng med kompisar och något barn i gänget hamnar utanför en dag och sen nästa dag är det någon annan i gänget, det är inte någon skillnad på personerna utan det kan vara vem som helst som blir utanför.

En grupp med 1–3 åringar påverkas inte lika mycket av mobbning som en grupp med 3–5 åringar. Med 1–3 åringar kan man höra att barnen berättar att någon varit dum eller gjort något mot någon annan, de uppmärksammar problemet men de tänker inte desto mer på det. Barnen vet vad som har hänt och de har sett och hört det men de reflekterar inte över det eftersom de själva inte har blivit berörda. Småbarn och även andra barn tar ofta avstånd från den som är fysiskt utåt agerat men barnen förstår inte att personen i fråga är en mobbare.

Gruppsyck är något som framkom från de flesta. Väldigt många barn hakar på den som mobbar och börjar själva mobba andra. Många barn tänker att en person blir ofta utsatt av andra och därför är det okej att jag också utsätter personer för något för alla andra gör det också. Sedan finns det också dagisgrupper där man i stället tar avstånd från mobbaren för att det inte är roligt att leka med det barnet som mobbar.

”...man märker jättetydligt på gruppen om mobbning förekommer, gruppen blir mycket mera orolig och gruppen överlag blir mera elaka mot varandra, den där empatin för varandra sjunker...”

Detta kan man se i resultaten av Olweus där han förklarade att då det är flera som mobbar samma person får man mindre skuld känslor och om ett barn ständigt blir angripen av andra får övriga barn en syn på offret som att hen är värdelös. Det är troligtvis så här medlöpare skapas. (Se ovan, s. 15)

15.2 Förebyggande och ingripande vid mobbning

Två av fem daghem har ingen handlingsplan för mobbning som de aktivt använder sig av. De resterande tre daghemmen har en handlingsplan och de använder den om det behövs. Som nämnts tidigare är det bra om det finns en handlingsplan, men det är ingen lag på att en handlingsplan måste finnas. Planen hjälper daghemmet att få det förebyggande, ingripande och uppföljande arbetet att fungera och den blir därför ett bra arbetsverktyg. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 12)

Två av daghemmen har också egna mobbningsteam där det ingår personal från varje avdelning på daghemmet. Mobbningsteamet är till för att man ska kunna ta itu med mobbningsproblemen övergripande över hela huset om det skulle bli en större mobbningssituation. Teamet är också till för att förebygga mobbningen och för att informera om olika arbetssätt och olika metoder som man kan använda sig av när man ska förebygga mobbningen. Det är även en trygghet för personalen att ha ett team som kan sätta sig ner och fundera hur man går till väga i olika fall så att man inte bara är själv. Mobbning är ett känsligt ämne och därför kan det också vara bra med ett team bakom sig.

Det första man ska göra när man ingriper i en mobbningssituation är att man ska ta tag i det direkt, man avbryter mobbningen genast. Sedan tar man barnen som är inblandade åt sidan och börjar diskutera med de, oftast diskuterar man mera med mobbaren. Man går igenom till exempel vad som har hänt och hur barnet tror att den utsatta känner sig. Man diskuterar också saken med föräldrarna. Har man ett mobbningsteam för man ärendet dit och då kan de fundera ut vad som behöver göras för att få stopp på det och för att visa att sådant beteende inte är okej. Sen kan man ta upp det i till exempel samling, man pekar inte ut någon, utan man diskuterar olika mobbningssituationer. Dialog, diskussion, samarbete och delaktighet är viktiga tyngdpunkter.

”...det är viktigt att man markerar både från daghemmet och hemifrån att mobbning inte på något sätt är okej och då får också offret känna att den har personer runt omkring sig som bryr sig om att den har blivit utsatt för inte är okej och att det inte är offrets fel...”

Mobbningsförebyggande material som används på daghemmen är start, djuren på djuris, 10 små kompisböckerna, kompisväskan, stegvis, Konrad säger förlåt samt andra böcker som handlar om att man lär sig känslor och bekräftar känslorna och om vad man får göra och inte göra. Man

kan läsa mera om dessa på sidorna 25–26 där jag utförligare skrivit om vad dessa innehåller. Man kan även gå igenom hur man ska göra om man känner sig arg, att man inte i stället tar till våld eller säger fula saker. Man går inte bara igenom negativa känslor utan även positiva. Lär man barnen om känslor och hur man ska handskas med de, är det bra verktyg för framtiden. Man kan jobba med en känsla per vecka och under den veckan kan man läsa böcker om just den känslan, man kan fundera och diskutera om den känslan, man kan rita den känslan och man kan kolla på plattan om just den känslan.

Dessa material är hjälpmedel till det förebyggande arbetet men i grund och botten är det personalen som ska vara förebilder för barnen och att man jobbar med att skapa trygga barn. I personalen är det viktigt att tänka på hur man pratar mot varandra, hur man pratar med personal från andra avdelningar och hur man pratar med barnen. Det är också viktigt att man visar att man genuint tycker om varandra och att man pratar snällt, råkar man säga något dumt måste man även som vuxen ta ansvar och säga förlåt. Detta lyfts även upp i teorin. För att kunna göra ett bra förebyggande arbete är det viktigt att man skapar en trygg atmosfär för barnen. Man ska även grunda sin verksamhet på tillit och positivitet. Barnen ska åtminstone ha en pedagog som de tryggt kan anknyta till. (Kirves & Stoor-Grenner, 2011, s. 23)

Då man ska börja med förebyggande arbete är det bra att börja redan från dagisstarten på hösten. Man kan börja med att jobba in en ”vi” känsla och att man leker många lekar alla tillsammans. Man kan också ha till exempel speleftermiddagar där barnen inte själva får välja vem man ska spela med utan personalen väljer det. Detta gör att barnen lär sig att kunna vara med alla barn och att det inte spelar någon roll vem man är med. Man kan också försöka hålla sig i närheten av barnen då de leker, att man hör vad de pratar om och styra upp om det behövs. Man måste också gå igenom med barnen vad det finns för regler på daghemmet, diskutera och förstå vad vänskap betyder, vad som är rätt och vad som är fel, hur olikheter och likheter ser ut, respekt för andra samt könsrelaterade antaganden.

”...jag tror att man inte bara kan ha en sak då man förebygger mobbning utan förebyggande arbete ska vara med hela tiden i allt jobb man gör...”

Alla fem daghem som jag har intervjuat följer upp om mobbningen kvarstår. Man utvärderar och följer med hela tiden hur det går genom övervakning och extra koll på de barn som varit involverade i mobbningsituationen. Märker man att mobbningen kvarstår måste man fundera

ut mera åtgärder. Det ska alltid vara en vuxen i närheten, man behöver inte synas för barnen bara man hör vad de säger. Man kan till exempel också rita upp daghemmet på ett papper och låta barnen berätta var de tycker om att leka och var de inte tycker om att leka, man kan med hjälp av detta se vilka ställen där det kanske händer mindre roliga situationer och då kunna exempelvis möblera om eller lägga in mera personal runt just den platsen.

Alla i personalen ska vara medvetna om att det har varit en mobbningsituation så att alla i personalen kan hålla koll på att det inte fortsätter eller börjar igen. För att öka kommunikationen mellan personalen kan man ha ett häfte där man dokumenterar om det varit något speciellt som de andra i personalen då kan läsa när de har tid. Dock efter att man ingripit har mobbningen i de flesta fall försvunnit, barnen är ännu små och om man ingriper i ett tidigt skede får man bort styrt mobbningen ganska lätt.

15.3 Hur har Covid-19 påverkat mobbningen?

Intervjupersonerna hade olika åsikter i frågan och därför kommer jag att dela upp vad alla svarade.

Jag fick fram av intervjun med personerna som jobbar med 0–3 åringar att mobbningen inte har påverkats av Covid-19. Dock kan intervjupersonerna tänka sig att det påverkar mera hos äldre barn. Små barn förstår inte innebörden i vad Corona är för någonting och om barnen är hemma länge på grund av att de har varit i karantän tänker de bara att de har fått ha lediga dagar. De förstår inte kopplingen till Corona. Man ser ändå en förändring bland 0–3 åringar och deras föräldrar eftersom det är många som jobbar på distans och därför har kortare körväg, det bidrar till att barnen kanske blir hämtade tidigare och förda till daghemmet senare. Barnen kan också få någon extra dag ledig från daghemmet. Detta gör att stressen hos föräldrarna minskar och det ”smittar av sig” till barnen.

När det gäller barn mellan 3–5 år tycker de flesta att mobbningen inte där heller har blivit påverkad av Corona. Barnen pratar nog periodvis ganska mycket om Corona. Den andra intervjupersonen sade att det inte riktigt är något barn som har tvingats sitta i karantän en lång stund men om det har hänt har man inte sett svårigheter när barnet kommit tillbaka i gruppen. Samma person berättade även att man inte märkt någon förändring i mängden mobbning på grund av Corona. Den har varken minskat eller ökat. Man har dock märkt att barnen verkligen

saknar allt som man fick göra förut på daghemmet. Nu får man inte till exempel ha leksaksdag, mordsdagsfrukost och man får heller inte bjuda in en vän till vändagen. Detta kan göra det mera oroligt när man inte kan se framemot roliga evenemang.

Den tredje intervjupersonen har heller inte upplevt att Corona har påverkat barnen negativt gällande mobbning, utan tvärtom. Personen berättade att de har ett barn som är tvungen att vara hemma från daghemmet flera månader på grund av att hen har en grundsjukdom och inte får smittas av Corona. De andra barnen i gruppen frågar med jämna mellanrum om barnet har slutat och väntar innerligt på att barnet ska komma tillbaka, de planerar till och med redan vilka lekar man ska leka tillsammans med barnet eftersom barnen vet att det är lekar barnet som är hemma tycker om att leka.

På detta daghem märker man att Corona har bidragit till att den materiella jämförelsen har försvunnit. Alla har det likadant och avundsjuka uppstår inte då vissa personer får resa och andra inte. Personen berättar även att man nog märker att barnen över lag är mera oroliga eftersom alla kvällsaktiviteter som till exempel fotbollsträningar försvinner. Det finns även barn som är gladare eftersom mamma och pappa är mera hemma. Corona har bidragit till både positiva och negativa saker. Föräldrarna får mera tid för barnen och man kan göra flera saker tillsammans som en familj.

”...det är så roligt att höra från barnen då de berättar att vi läser många böcker där hemma och vi var ute och gick med familjen... sånt får man höra mera om nu och det är jättekul...”

Den fjärde intervjupersonen har inte märkt att barnen som kommer tillbaka från karantän inte skulle få komma med i gruppen igen och personen anser att barnen börjar vara vana vid Corona nu, det är inget barnen tänker på mera. Förra året när det var undantagstillstånd och alla i personalen behövde ha munskydd på sig märkte man att flera barn inte tyckte om att inte kunna se ansikten. Flera barn har blivit hämtade tidigare och det tycker man att är positivt fast man tror att det är något barnen inte lägger märke till på samma sätt som de vuxna gör. På detta daghem har mobbningen heller varken ökat eller minskat på grund av Corona.

Man tycker heller inte att den materiella avundsjukan har ändrats eftersom ett barn inte riktigt förstår skillnaden på till exempel en dyr tröja och en billig tröja. På samma sätt om ett barn

pratar om att man ska resa till Thailand kan ett barn som aldrig har rest inte förstå vad det innebär att gör de.

”...för ett barn kan de vara lika häftigt att resa till Thailand som det kan vara att fara till en lekpark, de vet inte skillnaden...”

Den femte intervjupersonen anser att om ett barn varit hemma länge kan nog det barnet ha det svårare att komma in i gruppen igen men personen anser inte att det har blivit mera oroligt i gruppen. Man har försökt att ha så vanliga vardagliga rutiner som möjligt och man har försökt att hitta ljusglimtar i det vardagliga fast det har varit Corona och det har nog bidragit till att det inte varit lika oroligt i gruppen. Man märkte förra våren att barnen var mycket mera harmoniska eftersom föräldrarna bara var hemma och inte kunde göra någonting, den där stressen med allt extra program försvann. Denna harmoni har dock börjat försvinna nu igen då man har fått börja göra saker på nytt. Man tror att många också påverkats positivt av Corona.

”...man har börjat märka att det inte är så hälsosamt att ha fullspäckade dagar för barnens skull...”

Man har inte sett någon förändring gällande mobbningen nu efter att Corona kom. Man har dock för första gången bara jobbat i egna grupper. All personal har endast varit i sina egna grupper och barnen har kommit och blivit hämtade från sina egna avdelningar, detta har bidragit till att gruppens sammanhållning blivit bättre och detta kan minska på mobbningen.

”...Man har fått en stark grundtrygghet och en stark sammanhållning i gruppen, både barn och vuxna, så på det sättet kan man nog säga att det har blivit lite mindre mobbning...”

16 Slutdiskussion och kritisk granskning

Jag anser att jag fått många bra tips på hur man ska förebygga mobbningen, hur man ska ingripa i mobbningen och hur man ska följa upp mobbningen. Mitt syfte var att ta reda på hur man kan förebygga mobbning redan på daghemmen och hur man kan ingripa om det redan förekommer mobbning och vilken pedagogens roll är i det förebyggande arbetet? Även om daghemmen har handlingsplaner och om de används och om hur man följer upp om mobbningen kvarstår och om Covid-19 har en påverkan.

En av frågeställningarna jag hade var att ta reda på vad pedagogerna har för roll i ett förebyggande arbete och jag har kommit fram till att pedagogerna har en viktig roll på daghemmen. En pedagog är en förebild för barnen och det är pedagogerna som visar för barnen hur man beter sig. Jag har även fått fram att majoriteten av daghemmen som deltagit i min undersökning har handlingsplaner som tas fram vid behov och några daghem har även gjort egna handlingsplaner som uppdateras varje år.

Jag har kommit fram till samma resultat som tidigare forskning. De flesta av respondenterna tyckte att mobbning absolut förekommer så tidigt som på daghemmen och att man ska ingripa direkt. De flesta ansåg även att det är skillnad på flick- och pojkmobbning. (Se ovan, s. 8). Dock börjar detta vara en ganska föråldrad syn. Det går inte att förklara mobbning med kön, det vill säga man ska inte generalisera flickor och pojkar och det har visat sig att skillnaden på mobbningstypen mellan könen har minskat. Vad kan detta bero på? Detta betyder då också att tidigare forskning som visat att flick- och pojkmobbning har skillnader inte börjar vara aktuella mera. Flickor kan slåss och pojkar kan frysa ut.

Som andra forskningar också har kommit fram till förekommer alla typer av mobbning på daghemmet. Även om barnen är små har de tendenser av att använda sig av mobbning. Det är fortfarande den fysiska mobbningen som märks tydligast. Det märks också en skillnad på mobbningstypen bland yngre och äldre barn. Äldre barn har en bättre förståelse över vad som faktiskt sårar medan yngre barn kanske bara slår för att det är ett sätt för det barnet att uttrycka sig att något är fel.

Enligt min undersökning har jag kommit fram till att mobbarna kan vara fysiskt starkare, ha ett behov av makt men att de också kan vara väldigt osäkra på sig själv, detta stämmer överens om vad mina källor också sagt. Dock var det en intervjuperson som inte tyckte att de fanns någon likhet mellan de som var mobbare, kan detta vara ett tecken på att världen har utvecklats och att det är lättare att bli mobbare? Eller kanske mera acceptabelt? Eller att barnen mår sämre idag än förr? Tidigare fanns det tydliga drag hos en mobbare medan i dag kan vem som helst bli en mobbare. Har världen gått framåt ifrån de stereotypiska mobbarna som är stora, starka och aggressiva? Min undersökning tyder på att mobbarna fortfarande är ganska stereotypiska men att det finns en tendens att de allt mer skiljer sig från det.

Ingen av respondenterna har lyft upp att det förekommer mobbare-offer, det är därför knappast vanligt att det förekommer. Även bland de som är utsatta för mobbning har jag fått samma resultat som framkommit i mina källor, att offret kan vara osäker, blyg, ha lätt till gråt. Ett resultat jag inte hittat från tidigare forskning är att det bland små barn kan vara vem som helst som blir utsatt beroende på dag. Offren har inga speciella drag utan det är händelserna i sig eller dagen som spelar en roll. Jag tolkar detta som att barn inte sätter stor vikt i en människas utseende eller personlighet utan det är handlingarna som gör det.

Jag har inte hittat fakta från böcker eller på nätet om att daghem skulle använda sig av mobbningsteam. Jag har dock i min undersökning fått reda på att några daghem använder sig av liknande mobbningsteam som man använder sig av i skolan. Det är en mycket positiv upplevelse. Ett mobbningsteam är ett bra förebyggande arbete men även ett bra ingripande arbete. Ett mobbningsteam är verkligen något alla daghem borde använda sig av.

Grundpelarna i ett mobbningsförebyggande arbete både enligt min undersökning och i teorin är att det ska bygga på en trygghet, det är ett arbete som ska börjas genast, det tar tid att förebygga och man ska låta hela gruppen vara delaktig. Pedagogen har den största avgörande rollen och ansvaret för att arbete ska fungera. Börjar man i tid med ett förebyggande arbete bidrar det till att ett mobbningsförebyggande arbete är vardag för barnen och att arbetet inte ens märks för barnen. Man ska använda det förebyggande arbetet i allt man gör.

Både enligt teorin och av undersökningen har resultatet blivit att ett uppföljande arbete är nödvändigt. Respondenterna har kommit med samma förslag som teorin: att det är bra med dokumentation. Respondenterna har även kommit med många fler förslag än vad mina källor har gjort. Dessa förslag är till exempel att man ständigt är närvarande i barnens lek och på det sättet hör vad de pratar om, pedagogen kan också ha upp sina ögon och öron extra noga för att lyssna om mobbning förekommer vid till exempel lunchen eller sagostunden. Öppen kommunikation bland personalen är också något som lyfts upp som viktigt. Dock har jag kommit fram till att mobbningen oftast har slutat efter att man har ingripit.

Förändringarna på grund av Covid-19 har över lag inte påverkat mobbningen på daghemmen, i så fall till den positivare sidan att den har minskat. Angående Covid-19 tänkte jag mig att det skulle påverka mera negativt. Då man läser fakta om Covid-19 är det väldigt många som dör i det, symptomen kan vara allvarliga och det är lätt att man hamnar i karantän. Som en första tanke

man får är att mobbningen skulle påverkas väldigt mycket. Jag fick positivt överraskande resultat där det snarare har bidragit till mera positivitet än negativitet. Barnen behöver inte jämföra sig med varandra lika mycket då man inte får göra någonting vilket har gjort att man inte kan mobba varandra över det. I de flesta fall där barnen varit i karantän har de andra barnen saknat det barnet och undrat när hen kommer tillbaka, gruppsammanhållningen har blivit bättre och barngruppen har blivit tryggare. I något fall kan det ha varit svårt att komma in i barngruppen igen efter en karantäntid. Beror detta på barngruppen eller på personen som varit i karantän eller på pedagogernas förhållningssätt gentemot personen? Summa summarum har Covid-19 bidragit till att barnen fått vara mera med sina föräldrar, de har mindre stress i vardagen då de inte har mycket fritidsaktiviteter och barnen har kommit närmare varandra.

Mina resultat har stämt bra överens med tidigare forskning och teori. Inga av mina resultat har varit helt tvärtom än vad teorin sagt och jag har fått goda tips och förslag som respondenterna anser att fungerar i deras daghem. Alla sätt fungerar inte i alla barngrupper men har man många olika förslag kommer man att hitta ett förslag som fungerar till den barngrupp man har just det året. Jag är också medveten om att man kanske behöver ändra sitt förebyggande arbete eller sitt ingripande arbete från år till år då man har olika barngrupper.

För att få ännu bättre resultat skulle jag ha kunnat göra en ännu större och bredare undersökning. Mina resultat har antagligen påverkats av kommunen intervjupersonerna är i från. Olika kommuner jobbar olika, personerna i kommunerna kanske har olika förhållningssätt och olika sätt att agera. Skulle jag ha intervjuat personer från ännu flera kommuner skulle jag ha fått en ännu mera trovärdig undersökning. Undersökningens svar kan också ha påverkats av hur länge personalen har jobbat, hur erfarna de är med mobbningsituationer och även hur ofta de själva eller tillsammans med kollegorna reflekterar över mobbning. Jag har endast undersökt personliga åsikter och inte någon statistik på hur vanligt förekommen något är.

Källor

Barnombudsmannen. (u.d.). Hämtat från www.lapsiasia.fi januari 2021

Bråten, I., & Hollsten, G. (1998). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Denham, S., Caverly, S., Schmidt, M., Blair, K., DeMulder, E., Caal, S., & Hamada, H. M. (2002). *Preschool understanding of emotions: contributions to classroom anger and aggression* (7 uppl., Vol. 43). *Journal of child Psychology and Psychiatry*.

Fahrman, M. (1993). *Barn i kris*. Lund: Studentlitteratur.

Fonagy, P. (2007). *Anknytningsteori och psykoanalys*. Stockholm: Liber.

Frånberg, G.-M., & Wrethander, M. (2011). *Mobbning-en social konstruktion?* Lund: Studentlitteratur.

Heinonen, O.-P., & Kauppinen, J. (2018). *Grunderna för planen för småbarnspedagogik*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Holme, I., & Solvang, B. (1986). *Forskningmetodik-om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Oslo: Studentlitteratur.

Høiby, H., Levin, M., & Thulin, A. (2007). *Tillsammans mot mobbning: klassmötet - en grund för trivsel*. Stockholm: Liber.

Höistad, G. (1997). *Mobbning-en handbok om att förebygga, upptäcka och stoppa mobbning*. Södertälje: Informationsförlaget.

Höistad, G. (2001). *Mobbning och människovärde*. Stockholm: Gothia.

Institutet för hälsa och välfärd. (den 09 02 2021). Hämtat från Aktuellt om coronaviruset: www.thl.fi mars 2021

Johansson, E. (2009). *Små barns etik*. Stockholm: Liber.

Johansson, E., & Emilson, A. (2016). Conflicts and resistance: Potentials for democracy learning in preschool. doi:10.1080/09669760.2015.1133073

- Johansson, E., & Pramling-Samuelsson, I. (2003). *Förskolan-barns första skola!* Lund: Studentlitteratur.
- Kirves, & Stoor-Grenner. (2010). *Mobbar även småbarn?* Helsingfors: Folkhälsan ; Mannerheims barnskyddsförbund.
- Kirves, L., & Stoor-Grenner, M. (2010). *Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa.* Helsingfors: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Kirves, L., & Stoor-Grenner, M. (2011). *Mobbningsförebyggande arbete inom småbarnsfostran-att utarbeta en handlingsplan för att förebygga och ingripa i mobbning.* Helsingfors: Folkhälsan: Mannerheims Barnskyddsförbund.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Lund: Studentlitteratur.
- Köhler, E.-M. (1976). *Barns uppfostran och utveckling.* Stockholm: Liberförlag.
- Lagerman, A., & Stenberg, P. (2003). *Att stoppa mobbning går.* Stockholm: Gothia.
- Laine, K., & Neitola, M. (2002). *Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä.* Åbo: Suomen Kasvatustieteellinen seura.
- Nypon förlag.* (2018). Hämtat från www.nyponforlaget.se maj 2021
- Olweus, D. (1991). *Mobbning i skolan-vad vi vet och vad vi kan göra.* Stockholm: Liber.
- Olweus, D. (1999). *Mobbning bland barn och ungdomar.* Stockholm: Rädde barnen.
- Palm, L. (2016). *Kompisar.* Hämtat från Natur och kultur: <https://www.nok.se/titlar/laromedel-b1/kompisar/> april 2021
- Pyykkö, Salpakivi, & Vuorio. (1989). *Dagvårdens uppfostringsverksamhet.* Helsingfors: Statens tryckericentral.
- Rosén-Sandahl, P. (1986). *Om barnet inom oss-en introduktion till objektrelationsteorin enligt Harry Guntrip.* Stockholm: Liberförlag.

Stolzmann, & Stoor-Grenner. (u.d.). *Start, stegen och skolstegen*. Hämtat från Folkhälsan:
<https://www.folkhalsan.fi/barn/professionella/anti-mobbning/program-for-social-och-emotionellt-larande/> april 2021

Stolzmann-Frankenhaeuser, & Stoor-Grenner. (2015). *Kompisväskan-ett inspirationsmaterial för att jobba mobbningsförebyggande bland småbarn*. Folkhälsan.

Vedeler, L. (2009). *Social kompetens i barngrupper*. Malmö: Gleerups.

Von Tetzchner, S. (2005). *Utvecklingspsykologi-barn och ungdomsåren*. Lund: Studentlitteratur.

World Health Organization. (2020). Hämtat från www.who.int mars 2021

Öhman, M. (2019). *Nya hissad och dissad-om relationsarbete i förskolan*. Stockholm: Liber AB.

Finlands författningssamling

Finlands grundlag 11.6.1999/731. Hämtat från www.finlex.fi

Lagen om grundläggande utbildning 21.8.1998/628. Hämtat från www.finlex.fi

Lag om Småbarnspedagogik 13.7./2018/540. Hämtat från www.finlex.fi

Intervjufrågor

1. Vad arbetar du som och i vilken ålder är barnen du arbetar med?
2. Upplever du att mobbning bland barnen förekommer på ditt daghem?
3. Vilka typer av mobbning förekommer bland barnen (fysisk, tyst eller verbala)
4. Vilken är den vanligaste typen av mobbning bland barn enligt dig?
5. Ser du någon skillnad i hur mobbningen utspelar sig? Finns det skillnader mellan flickor och pojkar? Finns det skillnader mellan yngre och äldre barn?
6. Ser ni likheter bland de barn som är mobbare? (egenskaper, fysisk uppbyggnad o.s.v.)
7. Ser ni likheter bland de barn som blir mobbade? (egenskaper, fysisk uppbyggnad o.s.v.)
8. Hur påverkas gruppen av mobbning? (hur påverkas de andra barnen? Blir det mera oroligt, stökigt, tar de avstånd från den mobbade eller mobbaren)
9. Har ni en handlingsplan för ingripande och förebyggande arbete gällande mobbning? Används den?
10. Hur går ni till väga i ingripandet av mobbning?
11. Vad använder ni för mobbningsförebyggande arbete? (om ni använder något)
12. Följer ni upp om mobbningen kvarstår efter att ni ingripit? I så fall hur?
13. Ser ni att Covid-19 har påverkat barnen gällande mobbning?
Exempel, om ett barn har suttit länge i karantän och kommer till daghemmet, blir barnet lätt utanför och inte får vara med? Eller är barnen mera oroliga (p.g.a. Covid-19) och tar ut det på andra barn?
14. Har ni upptäckt andra sätt som Corona påverkar barnen? Har mobbningen ökat sedan pandemin började? Har den minskat? Eller är det samma som förut
15. Finns det annat ni vill tillägga gällande mobbning på daghemmet eller gällande situationen med Covid-19?